

HORIZON-TAAL

maart - april 2020

Jaargang 52 - nummer 302

Kunpaŝado kun Katalin helpas FEL p. 10
De verengelsing in Vlaanderen p. 4

www.esperanto.be

Met steun van de Vlaamse Gemeenschap

INHOUD

Ten geleide	3
Er roert (weer) entwat... over de verengelsing.....	4
Over het gebruik van het Engels aan Vlaamse en Nederlandse universteiten	5
Invito al la BEF-tago / Nieuwe Esperantocursus in Kortemark	7
Opleiding neerlandistiek verliest terrein (of niet?)	8
Esperanto en la muzikfestivalo Pol'and'Rock.....	9
Kunpaŝado kun Katalin helpas FEL.....	10
De Vlaamse Esperantobond in uw testament?	10
De kroniek van een weduwnaar vond lezers buiten het getto.....	11
Feest van de internationale vriendschap Hungaromania Leuven	13
Krucvortenigmo	14
Ludo: La Granda Vojaĝo.....	15
Make Vlaanderen great again? Leer Frans!.....	15
Monda arkivejo de la Esperanto-heredaĵo	16
VEB-uitgave vertaald naar het Duits	17
Niet alleen maar een detective-novelle	18
Vivo de Zamenhof – ĉapitro 6	19
Poezio: Lasta Kiso	25
Clubprogramma's	26

Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond vzw

52ste jaargang maart-april 2020. Verschijnt de 1ste van elke oneven maand
Overname van artikelen is vrij op voorwaarde dat de bron wordt vermeld en een exemplaar aan de redactie wordt gestuurd

Redactie en administratie: Vlaamse Esperantobond vzw - Lange Beeldekensstraat 169, BE-2060 Antwerpen - tel.: 03 234 34 00 - E-post: horizon.taal@esperanto.be
Webstek: www.esperanto.be/fel/nl

Abonnementen: 30,00 euro

Rekeningen: t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen
KBC IBAN BE31 4025 5105 3155, BIC: KREDBEBB
de Post IBAN BE66 0000 2653 3843, BIC: BPOTBEB1

Redactie: Piet Glorieux (piet.glorieux@gmail.com)

Tekstopmaak: Yves Nevelsteen (yves.nevelsteen@gmail.com)

Clubactiviteiten: Katja Lödör (Iodorkatja@skynet.be)

Medewerkers: Herman Deceuninck, Ivo Durwael, Cyreen Knockaert, Kris Panis, Paul Peeraerts, Lode Van de Velde, Marc Vanden Bempt e.a.

Verantwoordelijke uitgever: Vlaamse Esperantobond vzw, Lange Beeldekensstraat 169, BE-2060 Antwerpen, België

Advertentietarieven: (alle prijzen zijn in euro)

* Inlassing van 3x dezelfde advertentie van een drukbaar geleverd exemplaar
Btw-tarief van 21% op deze tarieven.

	1-malig	3-malig*	6-malig*
formaat 1/1	257	625	1000
formaat 1/2	150	375	600
formaat 1/3	110	275	440
formaat 1/4	80	200	320
formaat 1/8	55	140	220
formaat 1/12	30	75	120

TEN GELEIDE

Evenwicht, daar draait het om. Niet om het Engels, Frans, Spaans, Hindi of Chinees op zich, maar om de mate waarin ze andere talen al dan niet domineren. Natuurlijk hebben al deze culturen veel moois voortgebracht. Maar geldt dit ook niet voor kleinere talen zoals het Koreaans. Naar aanleiding van de Oscaruitreiking aan een Koreaanse film, de eerste Oscar voor een niet-Engelstalige film nota bene, bestond de interviewster het om de – overigens Engelsonkundige – regisseur te vragen waarom hij zijn film niet in het Engels gemaakt had. Een film die zich afspeelt in Korea, met een volledig Koreaanse cast over een typisch Koreaans onderwerp... Er is nog werk aan de winkel om Amerikanen aan de wijs te brengen dat er meer waardevolle talen bestaan dan het Engels.

Piet Glorieux

40 jaar Movado sen Nomo! 1980 – 2020

Op vrijdag 8 mei 2020 vanaf 18 uur organiseert Movado sen Nomo een gezellig avondmaal in de club van Esperanto-Antwerpen met aansluitend taal- en denkspelletjes. Noteer de datum alvast in je agenda! Prijs: Volwassenen (vanaf 16 jaar): 13 euro. Kinderen (3 tot 15 jaar): 10 euro.

Zie: www.eventaservo.org/e/msn2020

Inter homoj de bona volo, ne ekzistas problemoj, sed solvoj.

Mia koro diras tiktak',
... ne taktik'.

julio							aŭgusto							septembro						
l	m	ni	v	s	d		l	m	ni	v	s	d		l	m	ni	v	s	d	
5	6	7	8	9	10	11	2	3	4	5	6	7	8	6	7	8	9	10	11	12
12	13	14	15	16	17	18	9	10	11	12	13	14	15	13	14	15	16	17	18	19
19	20	21	22	23	24	25	16	17	18	19	20	21	22	20	21	22	23	24	25	26
26	27	28	29	30	31		23	24	25	26	27	28	29	27	28	29	30			
							30	31												

Movado sen Nomo (mallongigo: MsN) strebas kontribui al pli bona mondo. Ĝi atentis pri gravaj aferoj kiuj ne rilatas al mono kaj materialismo. Anstataŭe, ĝi atentis pri feliĉo, sano kaj ekologio. Ĝi volas esti pli bonajn interhomajn kontaktojn kaj solidarecon inter ĉiuj homoj, grandaj aŭ malgrandaj, riĉaj aŭ malriĉaj, de kiu ajn raso, deveno aŭ religio; estigi internan pacon, forigi la izolitecon de homoj, redoni al ili la eble perditan kuraĝon, helpi al ili denove ekkredi je la vivo, la propraj eblecoj, la amo, la aliaj homoj; pledi por pli da amo, paco, toleremo, justeco kaj respekto por ĉio vivanta kaj defendi ĝin.

Movado sen Nomo kredas, ke en ĉiu homo troviĝas bonecoj. Tiuj bonecojn ni volas malkovri kaj kultivi. Ni serĉas la bonan koron sub la vestoj de ĉiuj homoj. Tiun koron ni volas « tuŝi » (vivigi) kaj, kune kun tiu homo, serĉi novajn eblecojn, vivoĝojn kaj vivstilon.

Por tion realigi, Movado sen Nomo eldonas levilkartojn kaj librojn kun inspiraj tekstoj. Du libroj de Phil Bosmans (de Bond zonder Naam) ekzistas en Esperanto; ili estas daŭre aĉeteblaj en la libroservo de FEL: www.retbutiko.be/trovu/Bosmans

Levilkartoj estas senpagaj. Ĉu ankaŭ vi volas ricevi ilin? Ĉu vi volas helpi pri la agado de MsN? Vidu www.mallonge.net/msn

ER ROERT (WEER) ENTWAT... OVER DE VERENGELSING

GELIJKE KANSEN? FORGET IT...

In De Standaard van 14 januari 2020 waarschuwen een aantal historici en politicologen (1) van Vlaamse universiteiten voor de verengelsing van het hoger onderwijs.

Ze geven aan dat Vlaanderen het voorbeeld volgt van Nederland. Daar is aan de University of Twente (Nederland) het Engels de enige bestuurstaal. Nederlands wordt er nauwelijks nog geduld.

Terwijl de verengelsing in Nederland tot hevig protest leidt, blijft het in Vlaanderen stil. Het is alsof Vlaanderen, met de N-VA op kop, zijn geschiedenis is vergeten. Ook de traditionele Vlaamse Beweging roert zich volgens de auteurs niet (2). De vorige Vlaamse regeringen, met Vlaams-nationalisten mee aan de knoppen, hebben de taalregeling op het hoger onderwijs al gevoelig versoepeld en nu wil de regering-Jambon nog een grote stap verder gaan. Kortgeleden zou beslist zijn dat bij de formeel 'Nederlandstalige' bachelors het maximale aandeel Engelstalige vakken opgetrokken wordt van 18,3 procent naar de helft (!).

De auteurs wijzen erop dat de huidige taalregeling al voldoende ruimte laat voor Engelstalig onderwijs (o.a. gespecialiseerde masters en uitwisselingsprogramma's) en anderzijds dat een verengelsing op het basisniveau van hogescholen en universiteiten, d.w.z. bachelors, niet voor de hand ligt.

Volgens de professoren zit er een verborgen agenda achter: prestigewinst door grote aantallen buitenlandse studenten. De bacheloropleidingen met hun grote aantallen studenten kunnen die benodigde grote getallen leveren.

De bezwaren van de professoren tegen de verengelsing zijn tweërlei: cultureel en maatschappelijk. Aan meer gebruik van het Engels met de daarbij horende verschraving van het Nederlands zijn pedagogische risico's verbonden. Academisch Nederlands stelt veel studenten nu al voor ernstige problemen, wat zal het dan worden met een nog verder doorgedreven gebruik van het Engels? Dit zal ook de toegankelijkheid van hogeschool en universiteit bemoeilijken. Moet het weer worden zoals een eeuw

geleden, toen alleen studenten met een groot sociaal en cultureel kapitaal van thuis uit zich hoger onderwijs konden permitteren? Verengelsing vervreemt volgens de auteurs universiteiten en hogescholen van de bevolking die ze via de belastingen financiert.

Deze ingrijpende wijziging van de taalregeling moet dringend het voorwerp zijn van een publiek debat. (3)

(1) O.a. Gita Deneckere (Ugent), Bruno De Wever (Ugent), Dave Sinardet (VUB), Hendrik Vos (Ugent), *niet direct de meest Vlaams-nationalistische*.

(2) *Bemerking. De Orde van de Prince heeft zich wel degelijk geroerd, cfr. Horizontaal nr. 301 pg. 12.*

(3) *Het volledige opiniestuk kan je (ook) nalezen op www.vubtoday.be*

Of... VERENGELSING, SAYS WHO?

Op het opiniestuk 'Gelijke kansen? Forget it! kwam heel snel (15 januari 2020) reactie van Gerd Van Riel, decaan van de faculteit Letteren en Wijsbegeerte van de KUL.

Volgens hem reageren de auteurs tegen een verhoging van het maximumaantal Engelstalige bacheloropleidingen van 6 naar 9 procent van het totale aanbod per universiteit. De auteur begrijpt niet waarom men daartegen kan zijn. "In tijden waarin iedereen zich op zijn identiteit lijkt terug te plooiën, is deze vorm van internationalisering geen luxe. Het is een opdracht van een universiteit om haar eigen omgeving kritisch tegen het licht te houden." En: "Geen enkele Nederlandstalige bachelorstudent is verplicht om een Engelstalig programma te volgen. Wat is dan het probleem?"

(samenvatting: Piet Glorieux)

Commentaar van de samenvatter. Persoonlijk heb ik er ook geen probleem mee dat men een aantal bacheloropleidingen in het Engels geeft, maar daar gaat het in het opiniestuk 'Gelijke kansen? Forget it' niet over. Wel over het feit dat bij de formeel 'Nederlandstalige' bachelors het maximale aandeel Engelstalige vakken opgetrokken wordt van 18,3 procent naar de helft.

OVER HET GEBRUIK VAN HET ENGELS AAN VLAAMSE EN NEDERLANDSE UNIVERSTEITEN

Tijdens het academiejaar 2013-2014 schreef Sofie Segers een bachelorproef met als titel "Engelstalige opleidingsonderdelen aan Vlaamse en Nederlandse universiteiten". Het geeft een interessant overzicht van de stand van zaken aan de universiteiten. Herman Deceuninck selecteerde voor ons enkele uittreksels.

Een lingua franca wordt gedefinieerd als een contacttaal voor mensen die niet dezelfde moedertaal delen. Als een van de sprekers wel een moedertaalspreker is, is deze term ook van toepassing. Het Engels is dus vaak lingua franca voor gesprekspartners die beide een andere taal hebben, maar de term is evenzeer van toepassing als een van de sprekers wel een moedertaalspreker is van het Engels.

De definitie van lingua franca roept enkele bedenkingen op, waaronder het wegvallen van de superioriteit van moedertaalsprekers. In die context worden drie modellen uitgelegd die de verschillende variaties Engels proberen in te delen. Mensen uit verschillende streken komen steeds meer in contact met elkaar. Zij hebben vaak niet dezelfde moedertaal en hebben een contacttaal nodig om te communiceren. Men kiest dan vaak voor het Engels. Een lingua franca is de vreemde taal die wordt gebruikt door sprekers met een verschillende moedertaal. Het groeiend succes van het Engels als lingua franca heeft tot gevolg dat steeds minder mensen een andere taal leren. Hüppauf (2004) schrijft dat globalisatie zich manifesteert in een stijging van het gebruik van Engels als tweede taal wereldwijd en in de daarmee evenredige afname van het belang van andere talen in het tweedetaalonderwijs (Firth, 1996, p. 240).

Verder werden er drie modellen besproken die de World Englishes proberen in te delen. Er werd een onderscheid gemaakt tussen *English as a native language*, *English as a second language* en *English as a foreign language*. Door de globalisatie zijn de laatste twee vormen moeilijk van elkaar te onderscheiden. Sommigen noemen het Engels liever een *killer language* dan een lingua franca. Voorstanders van deze term stellen dat Engels de kleinere talen opsloort, maar dat wordt onder meer door House (2003) en Phillipson (2003) tegengesproken. House (2003) maakt een onderscheid tussen *language for communication* en

language for identification. Phillipson (2003) spreekt ook tegen dat het Engels een *killer language* zou zijn. (Hij wil een parallel trekken met de verantwoordelijken voor het Europese taalbeleid. Zij zijn de monsters in het verhaal van de Engelse dominantie.)

Voordat vergelijkingen gemaakt kunnen worden tussen Vlaamse en Nederlandse universiteiten is een kort geschiedenisoverzicht van beide landen opportuun. De verschillende culturele identiteiten, en dus ook de kijk op vreemde talen, hebben hun wortels in de geschiedenis. Nederland kende een grote bloei tijdens de Gouden Eeuw waardoor het Nederlands zich vlot kon ontwikkelen tot standaardtaal. In Vlaanderen bestond slechts een allegaartje aan dialecten en was er een opeenvolging van buitenlandse overheersing door de Oostenrijkers, de Spanjaarden en de Fransen. *De Vlaamse beweging beschouwde taal als de kern van de Vlaamse identiteit*. De taalstrijd die zij voerde was erop gericht het Vlaamse volk te emanciperen van de Franse overheerser (Van Splunder, 2010, p. 72). De Nederlanders ontwikkelden een *'laissez faire'-houding ten opzichte van vreemde talen*, maar de Vlamingen lijken hun taalstrijd nog niet vergeten te

zijn. Die verschillende culturele bagage wordt ook weerspiegeld in de taalwetgeving. Na de mislukte hereniging van de Nederlanden werd in 1830 België gesticht. Het Frans was een minderheidstaal: het aantal sprekers van het Frans was klein, maar zij behoorden wel tot de invloedrijke elite. Tot in 1870 was *Frans de enige officiële taal en een absolute voorwaarde om hoger op de sociale ladder te klimmen* (Cooper, 1989, p. 141). *Daardoor leerden Vlamingen wel Frans maar Franssprekende Belgen geen "Vlaams"* (Howell, 2006, p. 133).

Tegenstanders van de toenemende trend om in het Engels te onderwijzen zijn evenwel bezorgd voor *functie- en statusverlies* van hun moedertaal. Indien het Nederlands zijn functie als onderwijstaal verliest, zal er *geen nieuwe vakterminologie ontwikkeld worden*. Men voorspelt dan ook dat het Nederlands op termijn zijn status zal verliezen en daardoor alleen maar gebruikt zal worden in alledaagse registers. Taal is een levende materie. Het uitdoven ervan is dan ook inherent aan haar natuur. Het fenomeen van taaldood krijgt nu echter meer aandacht dan voorheen en velen geven, volgens Phillipson (2003) ten onrechte, het Engels de schuld voor de dood van kleinere talen.

Engels en de Europese Commissie

De status van het Engels in de Europese Unie werd besproken aan de hand van cijfers over de initiële teksten die binnen de Unie worden opgesteld. Ondanks het meertaligheidsprincipe van de EU heeft het Engels ook daar een sterke positie veroverd. In 1970 werd geen enkele tekst in het Engels opgesteld. In 2006 was dat al 72%. Hoofdstuk 3 toonde dus aan dat Engels wereldwijd in vele domeinen een uiterst sterke positie bekleedt. In de volgende hoofdstukken werd onderzocht of het Engels ook zo'n sterke status geniet aan de Vlaamse en Nederlandse universiteiten.

De Europese Commissie publiceerde in 2001 een Eurobarometerrapport waaruit blijkt dat 63% van de Europese bevolking het belangrijk vindt om de eigen taal te beschermen bij verdere uitbreiding van de Europese Unie. Uit datzelfde rapport blijkt ook dat 69,4% van de Europese bevolking van mening is dat iedere Europeaan Engels zou moeten kunnen spreken. Het Engels is dan ook de belangrijkste voertaal geworden binnen de Europese Unie en bijna alle initiële teksten worden in het Engels opgesteld (Phillipson, 2003, p. 132; Phillipson, 2008, p. 260; Phillipson, 2009, p. 150). De Europese Unie verklaart zich voorstander van meertaligheid en benadrukt dat *alle talen gelijkwaardig zijn, maar een praktische uitwerking in een sterk taalbeleid ontbreekt voorlopig nog*. Van-

daag bekleedt het Engels de leiderspositie. In 1970 werden nog 60% van alle initiële teksten in het Frans geschreven en 40% in het Duits. In 2006 werd 72% in het Engels geschreven, nog maar 14% in het Frans en slechts 3% in het Duits.

Het document op academia.edu:
www.mallonge.net/engelsuniversiteiten

Referenties:

Cooper, R. L., "Language Planning and Social Change." Cambridge, Cambridge University Press, 1989.

Firth, A., "The discursive accomplishment of normality. On 'lingua franca' English and Conversation Analysis." *Journal of Pragmatics* 26 (2), 1996, pp. 237-260.

Howell, R., "The Low Countries: A Study in Sharply Contrasting Nationalisms." In: S. Barbour en C. Carmichael (red.). 2006, pp. 131-150.

Hüppauf, B., "Globalization: Threats and Opportunities." In: A. Gardt en B. Hüppauf (red.). 2004, pp. 3-24.

House, J., "English as a Lingua Franca: A Threat to Multilingualism?" *Journal of Sociolinguistics*, 7 (4), 2003, pp. 556-578.

Phillipson, R., "English-Only Europe? Challenging Language Policy." London, Routledge, 2003.

Phillipson, R., "Lingua franca or lingua frankensteinia? English in European integration and globalisation." *World Englishes*, 27 (2), 2008, pp. 250-284.

Phillipson, R., "Is there any unity in diversity in language policies national and supranational? English as an EU lingua franca or lingua frankensteinia?" In: *National and European Language Policies. Contributions to the Annual Conference 2008 of EFNIL in Riga*. Bern, Peter Lang Verlag, 2009, pp. 145-154.

Van Splunder, F., "English as a Medium of Instruction in Flemish Higher Education.

Language and Identity Management in a Dutch-Speaking Context." *Doctoraatsthesis ingediend voor het behalen van de graad van doctor in de Toegepaste Taalkunde*.

Lancaster University, Lancaster, 2010.

EVENTOJ

INVITO AL LA BEF-TAGO

La BEF-tago kun la Generala Asembleo okazos ĉi-jare sabaton, la 21an de marto 2020, en Pianofabriek, Bruselo. La adreso estas: De Pianofabriek, Rue du Fort/Fortstraat 35, 1060 Bruselo. La salonoj troviĝas en la dua etaĝo: Casablanca 1 estos la akceptejo.

Jen ligilo por alveni:

www.mallonge.net/vojo-al-pianofabriek

Programo:

- 10-12h Kursoj (kun kafpaŭzo) por komencantoj (Fransuaz), komencintoj (Yves) kaj progresantoj (Lode)
- 12-13h Lunĉo en la sama konstruaĵo malsupre
- 13-14h Libroservo kaj prezento de du libroj:
 1. *Esprimaro, Promenoj en Edeno*, de Petro Desmet', FEL, 2019
 2. *Konfuziloj*, de Przemyslaw Wierzbowski, Espero, 2018

- 14.30-17h Ĝenerala Asembleo de BEF (kun kafpaŭzo) kun mallongaj agadraportoj de FEL, APE kaj EBG

- 17-18.30h Promeno tra la kvartalo gvidota de Francine Sperber

Homoj kiuj volas poste grupe vespermanĝi en la kvartalo, bonvolu anonci vin **antaŭ la 17a de marto** ĉe Nikolao De Buyl, nikolao@esperantobruselo.org.

Estu bonvenaj!

Kristin Tytgat (kiki), Prezidanto de BEF
Pliaj informoj haveblaj ĉe kristin.tytgat@skynet.be

CLUBNIEUWS

NIEUWE ESPERANTOCURSUS IN KORTEMARK

Op vraag van de lokale 11.11.11-groep, is in Kortemark een cursus Esperanto opgestart. De groep groeide aan tot zes personen. Lesgever is Piet Glorieux, die ook de lokale verantwoordelijke is van de 11.11.11-groep. De deelnemers zijn vooral gecharmeerd door de filosofie van Esperanto als 'neutrale wereldtaal'. Op de foto vier van de zes cursisten in het klaslokaal, een deel van het oude stationsgebouw omgevormd tot ontmoetingsruimte: stationshub 'De Stoasje'.

OPLEIDING NEERLANDISTIEK VERLIEST TERREIN (OF NIET?)

Circa vijftienduizend studenten kiezen in anderstalige gebieden voor een opleiding Nederlands (als hoofd- of bijvak). De Taalunie Zomercursus Nederlands is bijzonder populair. Ieder jaar ligt de limiet op 120 studenten die aan de UGent de cursus bijwonen. DOHA-congressen (doctorandi en habilitandi), volgend jaar in Berlijn, laten de rijkdom zien van de neerlandistiek in Midden-Europa. Docentplatforms, zoals Comenius (Centraal-Europa) en vele andere, zijn ondernemend en zien hun ledenaantal uitbreiden. De symposia worden talrijk bijgewoond, buitenlandse studenten presenteren hun promotieonderzoek in doorgaans vlekkeloos Nederlands. Het onderzoek is intercultureel georiënteerd en dus verrijkend voor de Nederlandse taal- en literatuurstudie. De intramurale neerlandistiek kan er een voorbeeld aan nemen.

Uit dit beperkte overzicht over wat in het buitenland gaande is, mag het contrast blijken met de kramp, kwatongen beweren “de crisis”, waarin de opleidingen Nederlands zich in de Lage Landen bevinden, vooral dan in Nederland. Een recent bericht in de Volkskrant heeft het over “een leegloop” aan de universiteiten. Jongeren op school vinden het schoolvak Nederlands ronduit “saai”. Dit staat in schril contrast met bijvoorbeeld Poolse universiteiten, waar studenten een volwaardige bachelor- en masteropleiding Nederlands kunnen volgen (Lublin, Poznan, Wrocław) en die momenteel werken met een numerus fixus. Er zijn ieder academiejaar te veel aanmeldingen. Naar verluidt zijn in Münster méér generatiestudenten Nederlands dan de 220 studenten aan alle Nederlandse universiteiten samen.

In het buitenland, buiten de moedertaalregio, floreert de studie van de Nederlandse taal en letteren. Cijfers van de Taalunie spreken boekdelen. Taalunieversum.org maakt melding van 135 universiteiten en 40 landen in de wereld waar een studieprogramma Nederlands wordt aangeboden (veelal taalverwerving, ook taal- en letterkunde, cultuurkunde). Verantwoordelijken voor talenstudies, hogeschool- en universiteitsrichtingen die de studentenaantallen zien dalen (niet alleen de opleiding Nederlands), beraden zich dezer dagen over initiatieven in een poging de universitaire opleiding “attractiever” te maken. In Nederland is een Raad voor de Neerlandistiek in het

leven geroepen en begin dit jaar richtte de Vlaamse interuniversitaire neerlandistiek in de schoot van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren (KANTL) het Vlaams Platform voor de Neerlandistiek op. Daarnaast bestaat een Vlaams Platform dat met de steun van alle universiteiten een Taalactie-plan uitwerkt.

De teruglopende studentenaantallen zijn in Nederland dramatisch, de registraties voor een talenstudie in Vlaanderen niet bemoedigend (hoogstens een status quo ten opzichte van vorig jaar, en dát was al een aanzienlijke daling). Het gegeven dat studenten aan Belgische universiteiten twee talen studeren, is ten dele een verklaring voor die erg verschillende situaties.

De aandacht van de extramurale neerlandistiek voor interculturele en veeltalige relaties, waarin het Nederlands naast andere talen een rol speelt, verklaart ten dele de brede aandacht voor het vakgebied in andere landen. In onze kosmopolitische Global Village is een internationale kijk op literatuur een evidentie, maar blijkbaar nog niet echt aan de universiteit.

De Europese Raad heeft al in 1954 vastgelegd dat in iedere lidstaat de talen van de Europese Unie moeten kunnen worden bestudeerd. Niets is minder waar, zeker nadat de Unie aanzienlijk is uitgebreid sindsdien. Nochtans verbindt taal. Alleen al vanuit die gedachte, omdat het onderwijs betreft en dus de toekomst van de jongeren, dragen alle betrokkenen een verantwoordelijkheid.

Uit <https://www.neerlandistiek.nl/2019/11/promotie-door-de-overheid-volstaat-niet-voor-de-neerlandistiek>

Herman De Ceuninck

met goedkeuring van hoofdredacteur Marc van Oostendorp en auteur Yves T'Sjoen

ESPERANTO EN LA MUZIKFESTIVALO POL'AND'ROCK

La kvara “Multkultura Vilaĝo Esperanto” okazis komence de aŭgusto 2019, dum la jubilea 25-a grandega muzika festivalo. Neimagebla amaso de publiko – ĉirkaŭ 800 mil ĉeestantoj – kaj dum la grandaj koncertoj – ĝis miliono!

La tre bela kaj grandega muzikfestivalo, antaŭe nomata Festivalo Woodstock (Przystanek Woodstock – Haltejo Woodstock), ŝanĝis pasintjare sian nomon, okaze de la prokisimiĝanta – kaj ĉi-jare okazinta – 25-a jubileo, al Pol'and'Rock-Festivalo. La festivalo okazas ĉiujare apud la pola urbo Kostrzyn nad Odrą (germane Küstrin), ĉe la pola/germana landlimo, nur 100 km de Berlino. La organizantoj kaj la ĉeestantoj planas, ke la festivalo daŭros “ĝis la fino de la mondo kaj unu tagon pli...”.

La projekton monsubtenas Universala Esperanto-Asocio kaj bonkoruloj, kiuj komprenas ĝian unikcon, direktitan al tiom granda amaso da junaj homoj el diversaj landoj, kiuj venas al la muzika festivalo, baptita de ĝia organizanto Jurek Owsiak per la vortoj “Amo – Amikeco – Muziko”.

Kiel kutime, pri la fizikaj kaj teknikaj kondiĉoj de Multkultura Vilaĝo Esperanto zorgis la amikoj el Wrocław: Michał Sidorowicz kaj Patryk Zadka. Rolo de CEM – Centro de Interkultura Edukado Nowy Sącz en Wrocław – estis batali por kolekti necesan monon por prepari la aranĝon kaj organizi la ĝustan laborteamon, prepari necesan stokon de informiloj, flugfolioj kaj broŝuroj.

Multkultura Vilaĝo Esperanto denove situis rekte antaŭ la ĉefa enirejo al la sidejo de Festivalaj Organizantoj – ASP (Akademio de Belegaj Artoj). Por rezervi tian prestiĝan lokon, la kolegoj el Wrocław venis tien jam du tagojn pli frue.

Pol'and'rock-festivalo probable estas la sola tiom granda muzika festivalo en la mondo. Eniro al la festivalo estas tute senpaga, ĉar ĝi estas organizata de la karitata fondaĵo, kiel danko pro la volontula laboro de cent miloj da junaj homoj en Pollando, Eŭropo kaj sur aliaj kontinentoj. Celo de la agado estas kolekti monon por hospitala aparataro (vintra Kampanjo WOŚP).

Tial la festivalo estas ne nur amuziĝo, sed ankaŭ kunesto de tre valora junularo, entuziasme kaj volontule laboranta dum vintro por noblaj, homhelpaj celoj ...

En Kostrzyn ĉe Odrow, ĉe la pola-germana landlimo, nur 100 km de Berlino, amuziĝis amike kaj gaje centmiloj da junaj homoj laŭ la festivala alvoko: "Amik-eco-Amo-Muziko". Regis tie grandioza etoso – neimagebla ĝojo pro kunesto de tiom granda junulara homamaso.

En la programo de Multkultura Vilaĝo Esperanto furoris Esperanto-lecionoj de Stano Marček (3 unuhoraj kursoj antaŭtagmeze kaj 3 unuhoraj kursoj posttagmeze), kiu kunportis imponan informan kaj edukan materialon (lernolibrojn de Esperanto en 42 lingvoj kaj multajn didaktikajn materialojn) kaj prelegoj de Kamil Dudkowski pri malmultekosta vojaĝado kaj vagado tra la mondo.

Tre alloga estis la programero "Five o'clock" kun interesaj diskutoj, allogantaj plenan tendon da gastoj

kun filozofiaj interesoj. Estis ĝojige kaj interese, ke ni atingis propran publikon de inteligentaj, diskutemaj homoj. Nia "Vilaĝo Esperanto" jam estas konata kaj traktata kiel agrabla, gastama loko. Revenadas al ni gastoj el la pasintaj jaroj.

Pri la estonta laborteamo: la grupon ni kreis el esperantistoj en Nowy Sącz, Varsovio kaj Vroclavo.

La "slosilojn" mi nun disponigas, pro miaj aĝo kaj sanproblemoj, al Ata (Małgorzata Kaczanowska), kiu fariĝos anstataŭ mi "la vilaĝa dommastrino". Aliaj homoj por gvidi la programon: Esperanto-kursoj: Stano Marček, diverstemaj prelegoj: Kamil Dudkowski, servado kaj informado ĉe standoj: Lidia Komar, Patrycja Barwińska, Eliza Gładyś, Zuza Kornicka, Ata. El Varsovio ni havas tre entuziasmajn kaj labor-emajn Kamil Getka kaj Maria Sułkowska. Ili deĵoras, fotas, informas, aĉetadas, ordigas...

Halina Komar

APOGI

KUNPAŜADO KUN KATALIN HELPAS FEL

Katalin Kovats havas novan projekton. Ŝi instigas la Esperantistojn al promenado kaj aliaj formoj de korpomovado. Sanaj Esperantistoj en sana Esperantujo. Mi skribis la programon por enmeti la korpomovadon vi faris, kalkulite en promenkilometroj: www.konoj.org/kunpashado.

Ni kune virtuale paŝas de Esperantoklubo al Esperantoklubo, ĉirkaŭ la mondo. Ni ekis en Hago, estis en Antverpeno kaj nun estas survoje al Greziljono. La atingitaj kluboj montras sian urbon kaj agadon. Kiam vi regule kunpaŝas, vi ricevas donacon de Katalin. Ŝi jam donacis 3 sondosierojn.

Kiel rekompenco por la programado mi rajtas meti reklamon kaj mi montras varojn el la retbutiko. Katalin ankaŭ promesis pagi al FEL por mia laboro, per mondonacoj kiun ŝi ricevis por tio. Sed mi tion nur volas kiam la projekto estas sukcesa. Do amase aliĝu kaj reklamu: vi amuziĝos, kunpaŝos por via sano kaj helpos al FEL!

Bart Demeyere

DE VLAAMSE ESPERANTOBOND IN UW TESTAMENT?

Misschien bent u al tientallen jaren sympathisant van het Esperanto en lid van onze vereniging, maar is het er nooit van gekomen om echt actief te worden in de beweging. Hebt u er al eens aan gedacht om de vzw Vlaamse Esperantobond als begunstigde op te nemen in uw testament? Zo kunt u meehelpen om het idee van een gemeenschappelijke taal blijvend te promoten.

Uw notaris kan u meer vertellen over de te vervullen formaliteiten. Een interessante website is www.notaris.be/erven-schenken.

U kunt ook schrijven naar testament@fel.esperanto.be.

Het bestuur

RAPORTOJ

DE KRONIEK VAN EEN WEDUWNAAR VOND LEZERS BUITEN HET GETTO

Esperantisten moeten meer openstaan voor het externe publiek, als de aard en het thema van een evenement dit toelaat, zegt István Ertl. Hij verspreidde een Engelse vertaling van zijn lezing in een Esperantoclub in Luxemburg en daarop berichtte een Engelstalige website over het evenement.

Op de meeste Esperantobijeenkomsten zijn buitenstaanders niet echt welkom en besteedt men niet apart aandacht aan hen. Maar toen István Ertl in december vorig jaar in Luxemburg fragmenten uit zijn werk *Vi(d)vokroniko* presenteerde, verscheen er zelfs een artikel over in een Engelstalige krant. We vroegen de journaliste wat haar aandacht trok – en István Ertl waarom en hoe men buitenstaanders bij Esperantobijeenkomsten kan betrekken.

Het artikel in de Luxembourg Times was getiteld *Widower's grief expressed in Esperanto* [het verdriet van een weduwnaar uitgedrukt in het Esperanto] en bevat fragmenten uit de tekst *Vi(d)vokroniko* in Engelse vertaling. Dezelfde vertaling werd verspreid onder de aanwezige niet-esperantisten.

Journaliste Sarita Rao kon de presentatie zelf niet bijwonen, maar vond het onderwerp interessant en schreef er na de lezing, met instemming van haar redactie, een artikel over.

Op vraag van Libera Folio, vertelt ze het volgende.

Sarita Rao: - István heeft me de tekst in het Engels gestuurd. In het bijzonder wilde ik het rouwproces dat expats in Luxemburg doormaken, beschrijven, vooral als ze een partner verliezen door zoiets als kanker. Ik dacht dat dit nuttig zou kunnen zijn voor een breder publiek.

Libera Folio: - Wat was je algemene indruk?

- Ik spreek noch lees Esperanto, maar de Engelse vertaling heeft me enorm getroffen. Het feit dat István Ertl de tekst schreef en presenteerde in het Esperanto was natuurlijk een interessante invalshoek en anderzijds was er ook een beetje zijn achtergrond. Dat hij de taal op de eerste plaats leerde omdat ze hem de vrijheid gaf om te reizen in een tijd dat het moeilijk was om vanuit Hongarije naar het Westen te reizen.

Libera Folio: - Heeft het artikel je lezers geboeid? Waren er reacties?

- We hebben geen schriftelijke feedback ontvangen, maar ik heb het op mijn Facebook-pagina gepost en daarop heeft iemand die zelf rouwt, gereageerd. Tegenwoordig zijn lezers vaak gefascineerd door sensationele titels of artikels met informatie over "wat te doen" of "waar te koop". Levenschte, menselijke verhalen worden niet zo vaak gelezen, tenzij het specifieke onderwerp iemand aanbelangt. Maar wat mij betreft, heeft het artikel zijn rol gespeeld, zelfs als maar vijf mensen met een gelijkaardige ervaring als István het zouden hebben gelezen.

Libera Folio: - Wat zou je ertoe kunnen aanzetten om deel te nemen aan en verslag uit te brengen over een ander evenement met betrekking tot Esperanto?

- Ik denk niet dat Esperanto-evenementen veel aandacht zullen krijgen of in de media zullen verschijnen, omdat ze als specialistisch worden gezien.

Journalisten zijn altijd op zoek naar iets met nieuws-waarde of iets dat interessant is voor het brede publiek, maar als je een zeer internationale groep esperantisten zou verzamelen voor een uniek evenement, zou dit waarschijnlijk wel een artikel waard zijn.

Libera Folio: - De Esperantobeweging is in het algemeen erg geïsoleerd van het grote publiek. Wat kunnen esperantisten doen om de aandacht van het publiek en de pers te trekken?

- Er is veel "ruis" als het gaat over communicatie, vooral sinds de opkomst van de sociale media, waardoor het moeilijk geworden is om opgemerkt te worden. Mensen zijn minder geneigd om lange artikels te lezen en geven er de voorkeur aan dat de informatie in kleine stukjes wordt gepresenteerd.

- De Esperantobeweging moet zoeken naar manieren om de aandacht te prikkelen, om belangstelling op te roepen bij het grote publiek. Mensen houden van korte, interessante feiten, zoals de oorsprong van woorden, en esperantisten zouden deze tactiek kunnen gebruiken om uit te leggen hoe woorden in hun taal werken of werden uitgevonden, vooral als het gaat om het samenvoegen van verschillende talen.

- Ik zie ook dat er proza, poëzie en zelfs filosofische teksten worden geschreven in het Esperanto. Door dit naar andere talen te vertalen, zoals naar het Engels, zou het publiek beter toegang tot de Esperantogemeenschap kunnen krijgen en zou het misschien meer geïnteresseerd geraken in de taal.

Libera Folio: - István Ertl, waarom besloot je om je tekst in het Engels te vertalen en ook een niet-Esperantopubliek aan te spreken voor je presentatie?

István Ertl: - Oorspronkelijk maakte ik een ruwe vertaling in het Engels, opdat een bepaalde geïnteresseerde niet-esperantist, het zou begrijpen. Dan was er nog het 55 pagina's tellende werk dat in Belettra Almanako verscheen. Toen kwam het idee om een korte versie van 30 minuten te presenteren, eerst op een culturele bijeenkomst Arkones in het Poolse Poznan, daarna in de Esperantoclub in het Spaanse Madrid, en ook in mijn lokale club, in Luxemburg. In de tussentijd heb ik erover gesproken met verschillende vrienden en kennissen – meestal niet-esperantisten. Velen van hen toonden interesse in de tekst, maar ik gaf hem niet omdat hij niet genoeg niveau had. Gelukkig wou collega Hannah Critoph de 30 minuten durende versie in het Engels bewerken, op basis van mijn kladversie, en zij deed dat perfect.

Libera Folio: - Kwamen er uiteindelijk enkele niet-esperantisten op af?

- Ik nodigde een veertigtal belanghebbenden uit voor de bijeenkomst van onze Esperantoclub; een tiende antwoordde dat ze waarschijnlijk zouden komen, een vijfde dat ze zeker zouden komen, en drie zijn er uiteindelijk gekomen. De aanwezigen, meertaligen, hadden noties van Esperanto en volgden mijn voordracht aan de hand van de Engelse vertaling op papier, die ik had uitgedeeld. De daaropvolgende discussie, die ging over sterk uiteenlopende onderwerpen, van het drinken van wijn tot rouw en emoties, verliep in het Engels en in het Esperanto. Slechts af en toe was er nood aan vertaling.

Libera Folio: - Vind je dat esperantisten meer moeten openstaan voor het externe publiek? Bestaat de kans dan niet dat men op bijeenkomsten massaal andere talen dan Esperanto zal beginnen te spreken?

- Esperantisten moeten meer openstaan voor het externe publiek, als de aard en het thema van het evenement het toelaat. In een meertalige wereld is het buitengewoon vreemd om zich op te sluiten in een taal die overwegend mondiaal is, maar die maar weinigen spreken. Er zal meer Esperanto worden gesproken als we ons meer op de buitenwereld richten!

- Overigens, ik mag opscheppen over het feit dat ik de afgelopen twee maanden in Luxemburg drie presentaties over Esperanto heb gehouden of zal geven aan 40-50 aanwezigen: in het Europees Publicatiebureau, de Europese School en op mijn werkplek, de Europese Rekenkamer. Ook dat is een soort naar buiten treden.

Bron: www.liberafolio.org/2019/12/11/vidvokroniko-trovis-legantojn-ekster-la-getto/

Vertaling: Yves Nevelsteen

Vi(d)vokroniko kan je online terugvinden op www.mallonge.net/vidvokroniko

libera folio

sendependa movada bulteno

www.liberafolio.org

EVENTOJ

FEEST VAN DE INTERNATIONALE VRIENDSCHAP HUNGAROMANIA LEUVEN - 22 MAART 2020

Op zondag 22 maart viert België in Leuven de Internationale Vriendschap. We doen dat samen met de Hongaren op HungaroMania.

Het programma ligt nu helemaal vast. Sinds het artikel in de vorige Horizon-Taal zijn er enkele aanpassingen, daarom deze "update". De muziekgroep Fónix heeft haar deelname noodgedwongen afgezegd, wegens een brand bij een van de groepsleden. Ego Sum neemt hun rol over. Deze fantastische muziekgroep uit Transsylvanië (bekend van graaf en vampier Dracula) konden we ook in 2016 al naar België halen, op 22 maart kan je ze weer aan het werk zien met hun originele smeltkroes van ska, reggae, blues, rock en zelfs volksmuziek.

Esperanto speelt op 22 maart een essentiële rol. We rekenen dan ook op een massale deelname van Esperantosprekers! Een heel programmaspoor is gericht op Esperanto, op jou. We spraken al over de inleiding Esperanto voor Nederlandstaligen van Bart Demeyere, István Ertl's familie Soros en Vladimir Ronins overzicht van de Hongaarse geschiedenis. Valère Doumont stelt zeven speciale Hongaarse bieren voor in zijn proeverij, met namen als Balkezes Bagoly, Meggyes, Szilvás en zelfs Mad Scientist Liquid Cocaine. We trachten ook de prachtige natuurfoto's van Patrick De Spiegeleir te voorzien van Esperantotitels.

De rest van het programma vind je op de webstek van het evenement: www.hungaromania.eu, waar je je ook nu meteen kan inschrijven tegen de verminderde prijs van 12 euro. Dat is: inclusief concert, avondgoulash en alle voordrachten en werkgroepen.

Broodjes voor de middag, de bar met ook Hongaars bier, wijn en hapjes, een markt met een tiental standhouders, info over Hongarije, Hongaars en Esperanto, de Leuvense burgemeester en de Hongaarse ambassadeur... ze zullen er allemaal zijn!

Concreet: zondag 22 maart 2020, Sint-Albertuscollege Heverlee (Geldenaaksebaan 277, Leuven-Heverlee). Welkom vanaf 10 uur, programma 10.30 uur, voordrachten van 11 uur tot 18.15 uur. Voorverkoop: 12 euro. Inschrijven kan vandaag al via het formulier op www.hungaromania.eu

Marc Vanden Bempt

En dimanĉo la 22-a de marto Belgio en Loveno festos la Internacian Amikecon. Ni faros tion kune kun la hungaroj en HungaroMania.

La programo nun plene definitivas. Post la artikolo en la antaŭa Horizon-Taal okazis kelkaj ŝanĝoj, tial ĉi tiu "aktualigo". La muzikgrupo Fónix devis nuligi sian ĉeston, pro fajro ĉe unu el ĝiaj membroj. Ego Sum transprenos ilian rolon. Tiun eksterordinaran muzikbandon el Transilvanio (konata de la grafo kaj vampiro Dracula) ni jam en 2016 sukcesis venigi al Belgio, en la 22-a de marto vi denove povos sperti ilin, kun ilia originala fandaĵo de skao, regeo, bluso, rok' kaj eĉ popolmuziko.

Tuta programtrako celas Esperanton, vin. Ni jam prezentis la enkondukon pri Esperanto por nederlandlingvanoj de Bart Demeyere, la familion Soros de István Ertl, la superrigardon pri la miljara historio de Hungario de Vladimir Ronin. Valer Doumont prezentos sep hungarajn specialbierojn en sia biergustumado, kunnomoj kiel Balkezes Bagoly, Meggyes, Szilvás kaj eĉ Mad Scientist Liquid Cocaine. Ni ankaŭ provos esperantlingve titoligi la belegajn naturfotojn de Patrick De Spiegeleir.

La ceteran programon vi trovas en la retejo de la evento: www.hungaromania.eu, kie vi ankaŭ nun tuj povas antaŭaliĝi je rabatita prezo de 12 €. Tio estas: inkluzive de koncerto, vespera gulaŝo kaj ĉiuj prelegoj kaj laborgrupoj.

Bulkoj por tagmeze, la trinkejo kun ankaŭ hungaraj biero, vino kaj frandaĵoj, merkato kun deko da budoj, info pri Hungario, la hungara kaj Esperanto, la lovena urbestro kaj la hungara ambasadoro... ili ĉiuj ĉeestos!

Konkrete: dimanĉon la 22-an de marto 2020, Sint-Albertuscollege Heverlee (Geldenaaksebaan 277, Leuven-Heverlee). Bonvenon ekde la 10-a horo, programo ekde la 10a30, prelegoj de la 11-a ĝis la 18a15. Antaŭaliĝo je 12€. Aliĝado eblas jam hodiaŭ pere de la formularo en www.hungaromania.eu

Marc Vanden Bempt

LINGVO

KRUCVORTENIGMO

Horizontale:

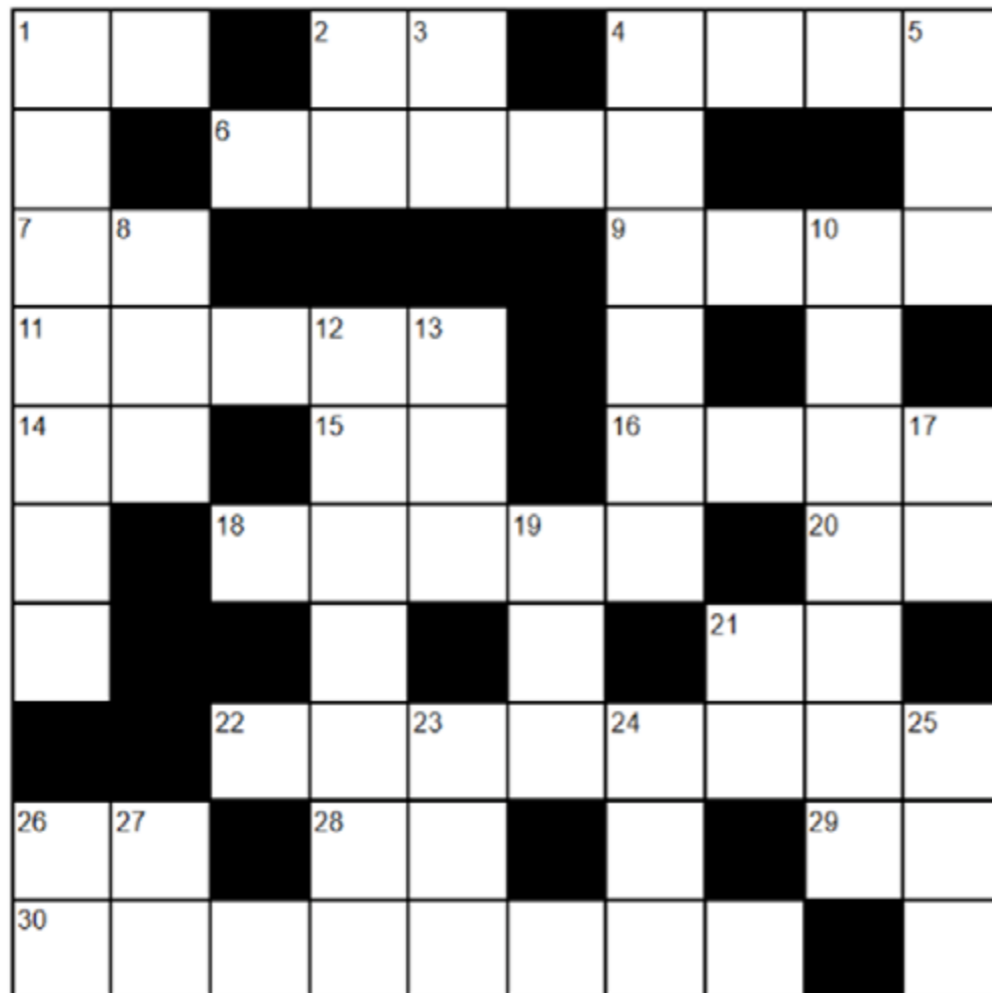
1. Interjekcio montranta malestimon.
2. En iu loko.
4. Vira ido de la gepatroj.
6. Sin nutri.
7. Mi iros ... Bordo.
9. Ne uzi, ne kunporti...
11. Meblo por manĝi.
14. Du literoj por inigi (radiko).
15. Prefikso indikanta la komencon de ago aŭ ĝian subitecon.
16. Nomo de la numeralo « 0 ».
18. Filo el la samaj gepatroj.
20. Universala Kongreso.
21. Sufikso malgrandiganta (radiko).
22. La patro kaj la patrino.
26. Li estas pli aĝa ... mi.
28. Mi devas vekigi ... la sepa.
29. Malkonsentite.
30. Diris (parolante pri historio).

Vertikale:

1. Filino el la samaj gepatroj.
2. Tabelvorto rilata al eco.
3. Interne de.
4. Virina ido de la gepatroj.
5. Nedefinita persona pronomo.
8. Produktaĵ' el ŝafo.
10. La unua vorto dirinda.
12. Kie oni studas.
13. Post la sepa.
17. Duoble kvar.
19. Rigardi ... la fenestro.
21. Element'.
23. Energia ag' por malfacila celo.
24. Du kaj unu.
25. Konsentite.
26. Valora metal'.
27. Artikolo.

Solvo en la sekva numero.

Kun afabla permeso de la aŭtoro Claude Labetaa de la Perigorda Esperantista Grupo.

DISTRO

LA GRANDA VOJAĜO

La granda vojaĝo estas pure esperanta, profesi-aspekta societa ludo por 2-4 personoj, aŭ teamoj de po 2 personoj. Ĝi ne estas iuspeca traduko de ekzistanta ludo.

La celo estas simpla: fari prelegvojaĝon al 5 eŭropaj urboj, laŭhazardo prenitaj el la tutkoloraj urbokartoj. Por vojaĝi oni ricevas monon, la pure esperantaj spasmilojn, kiun oni bezonas por pagi la trajnon. Se elĉerpiĝis la mono, oni devas petveturi.

Tamen, realigi la celon estas malpli facila, ĉar ĉiufoje, la ludantoj devas preni okazaĵokarton. Povas okazi do plej diversaj aferoj al la ludantoj: gajni, perdi aŭ trovi monon, ricevi inviton al geedziĝa festo, ricevi senpagan flugbileton kaj tiel plu. Venkas tiu kiu kiel unua vizitis kvin urbojn por prelegi kaj poste reiras hejmen.

La ludo estas kreita de Lode Van de Velde por Eldonejo Libera kaj kostas 20 eŭrojn. La grandeco de la mapo estas A1 (59 x 84 cm). La ludo estas pakita en solida kartona skatolo (A4), kun ĵetkuboj, peonoj, mono, eventokartoj kaj urbokartoj. Eblas mendi la ludon per simpla mesaĝo al eldonejolibera@gmail.com. Vidu ankaŭ: www.eldonejolibera.be.

La granda vojaĝo

La celo : kiel unua viziti 5 eŭropajn urbojn por prelegi.
... sed : diversaj travivaĵoj garantias veran aventuron!

LINGVO

MAKE VLAENDEREN GREAT AGAIN? LEER FRANS!

Met een essay onder bovenstaande titel is Basiel Claeys laureaat geworden van de essay-wedstrijd van deBuren. Basiel is de zoon van schrijfster Anne Provoost, dus de appel valt niet ver van de boom. In zijn essay houdt de auteur een pleidooi voor meertaligheid in Europa en vermeldt terloops ook het Esperanto.*

Basiel Claeys stelt vast dat de talenkennis van de Vlamingen sterk achteruitgegaan is. Dat is een probleem in een divers – om niet te zeggen superdivers – Europa met zoveel cultuurgebieden als er talen en dialecten zijn. Het is belangrijk dat de contacten tussen die cultuurgebieden blijven bestaan en versterkt worden. Daarvoor is een lingua franca, zoals het Engels waarmee je volgens hem overal terecht kunt (sic) of zoals Esperanto, handig maar niet voldoende. Als bijvoorbeeld Vlamingen en Walen alleen nog maar Engels spreken, zijn er geen Belgen meer. Voor echt contact tussen cultuurgebieden is kennis van en interesse voor elkaars taal nodig.

Helaas reageren veel Belgische beleidsmakers verkrampt op pogingen om schoolbeleid in de richting

van meertaligheid te sturen. Beleidsmakers, vooral diegenen met een identitair profiel, verstaan de vroegere leuze van de Vlaamse Beweging, De tael is gansch het volk, als een pleidooi voor een exclusief nationalisme. Toch is de leuze ook nog steeds relevant voor denkers en beleidsmakers die inclusief willen omgaan met de hedendaagse superdiversiteit. Dat heeft de Taalunie, de échte beschermer van het Nederlandse taalgebied, goed begrepen. Haar standpunt is dat 'Meertaligheid een verrijking is voor mens en maatschappij en voor het Nederlands zelf geen bedreiging vormt'.

Meertaligheid van de Europese burgers zou enerzijds de culturele integratie van Europa bevorderen, die nu vooral economisch en politiek is. Anderzijds zou het de individuele culturen versterken, wat ook goed zou zijn voor het Vlaams-nationalisme (sic).

(samenvatting: Piet Glorieux)

() Het volledige essay kan je vinden op de site van deBuren, Vlaams-Nederlands huis voor cultuur en debat: www.deburen.eu/magazine*

MONDA ARKIVEJO DE LA ESPERANTO-HEREDAĴO

En la sepdekaj jaroj mi legis artikolon de Victor Sadler pri la graveco de privataj Esperanto-bibliotekoj. Tiam mi decidis ekkonservi Esperanto-librojn, poste konservado iĝis aĉetado kaj kolektado. Unua celo de 100 eroj iĝis celo de ducent, poste kvincent, mil, kvinmil, dek mil. Ankaŭ tion mi transpasis: jam estas pli ol 10 000 libroj, pli ol 4000 revuojaroj. Ĉio zorge ordigita kaj kun detala ĝisdata katalogo.

En 2019 komenciĝas la likvidado de la kolekto de César Vanbiervliet en Kortrijk. Ĉu granda parto de ĝi perdiĝu? Ne, tion certe ne imagis nek deziris César. Do, mi prefere transprenu ĝin por plua konservado. Tiel la kolekto pliiĝas ĝis pli ol 7000 revuojaroj kaj 13 000 libroj. Plus evidente aliaj eroj, duoblaĵoj, miloj da nekompletaj revuojaroj. Inter ili troviĝas unikaj ekzempleroj, miloj da eroj el la unuaj 30 jaroj de la Esperanto-historio, gravaj same kiel etaj verkoj.

Nu, iam ankaŭ mi mortos. Kaj tiam la tuta kolekto perdiĝos, por ĉiam. Tiam la ulo en la jaro 2100, kiu konstatas ke diĝita kopio de serĉata libro aŭ neniam kreiĝis, aŭ estas nekompleta, nelegebla aŭ perdita kaj kiu serĉas originalon, ne trovos ĝin. Ĉar tiun ĉi kolekton oni post mi jam delonge forĵetis. Tiu parto de la homa heredaĵo estos perdita por ĉiam.

Ĉu?

Ne nepre. Hodiaŭ ĝi ekzistas. Estas nia tasko aranĝi la aferojn tiel ke ankaŭ en kaj post 2100 ĝi ankoraŭ ekzistos. Tio eblas, jes. Kun iom da fortostreĉo, konsentite, sed: eblas.

Du eblecoj: aŭ kunigi la kolekton kun alia kolekto ekzistanta, kun la espero ke tiu konservas ĉion ĝis eterno. Aŭ mem iniciati la konservadon. La unua ebleco post elprovado bedaŭrinde evidentiĝis nerealisma, restas do la dua. Ni mem organizu la konservadon, ĉi tie en Belgio.

Kvar kondiĉoj: (1) daŭra jura strukturo sendependa de persono, (2) loko por ĉion stoki, (3) homoj kiuj administras, konservas kaj evoluigas la tuton kaj fine (4) la mono necesa por ebligi la unuajn tri kondiĉojn.

Kondiĉo 1: taŭga jura strukturo estas Fonduso (“Stichting”). Tio estas speco de aspe sed sen gemembroj. Ĝi jes havas almenaŭ tri administrantojn, tiuj decidis pri ĝia estonto. Mi jam ellaboris statutproponon. Helpopeto: kiu emas kunadministrati?

Se vi, ankaŭ se eble vi eĉ nur dubas, bv. kontakti min kaj mi klarigos la detalojn. Esenca estas ke ankaŭ por vi gravegas la konservado de la surpapera heredaĵo de Esperanto.

Kondiĉo 2: eblas konstrui domon speciale konceptitan por la celo de arkivado. Ĝi havos 150 m² da varmigita, aerumita, sekurigita spaco. La Fonduso tie luos senpage, nur la kostojn de varmigado kaj simile ĝi pagos. La konstruado baldaŭ komenciĝos.

Kondiĉo 3: volontuloj certe gravas por ke la kolekto kresku, restu ordigita, skaniĝu. Helpopeto: ĉu vi emas ludi rolon en tio? Bv. kontakti min, eĉ eta helpo utilas, mi volonte klarigos ankaŭ pri tio. Kompreneble dum mi vivas ankaŭ mi mem plu voluntulos tie.

Kondiĉo 4: evidente necesas mono. Fonduso jure devas havi vivobazon, ĉiujare necesos kelkmil eŭroj. Ankaŭ pri tio ekzistas jam vojoj. Aldone krom subvencioj ankaŭ donacoj gravas.

Do jen staras nun la plano pri Monda Arkivejo de la Esperanto-Heredaĵo. Ĉu vi vidas rolon por vi en ĝi, aŭ eĉ nur dubas pri rolo, tiam bv. kontakti min! Via helpo ege gravas por ke la plano realiĝu. Ĉu vi kune certigos ke en 2100 (ne nur) sciencistoj trovos kion ili serĉas? Inda vivocelo!

Marc Vanden Bempt (marc@esperanto.be)

VEB-UITGAVE VERTAALD NAAR HET DUIJS

Over de vertaling van ‘Flugi kun Kakatuoj’, een uitgave van de Vlaamse Esperantobond, verscheen volgende recensie in Esperanto Aktuell, het tijdschrift van de Duitse esperantisten.

Trevor Steele is een bekende auteur. Dit geldt voor zijn moedertaal Engels, maar nog meer voor zijn geliefde tweede taal Esperanto. Als lezers van de roman bevinden we ons in de negentiende eeuw in de Britse kolonie Western Australia.

Het belangrijkste conflict ontstaat tussen enerzijds hebzuchtige Britse zakenmensen en landbouwers, die zich geleidelijk het vruchtbare land toe-eigenen, en de opstandige inboorlingen anderzijds. De hoofdpersonen zijn Billy Dixon, een jonge Engelse immigrant die in Australië zijn geluk zoekt, en Yungaburra, een ongewoon getalenteerde inboorling die met Billy vriendschap sluit en via hem basiskennis verwerft van de Europese cultuur en oorlogvoering. Yungaburra leeft al lang van zijn stam gescheiden na een ruzie met zijn machtige oom Elmaru over zijn buitensporige seksleven. Wanneer het conflict tussen de Aboriginals en de blanke koloniale verheft, wordt de vriendschap tussen Billy en Yungaburra, die als politieagenten in dienst van de blanken staan, op de proef gesteld en Yungaburra moet partij kiezen. Hij doodt Billy en keert naar zijn stam terug om de Engelse indringers te bestrijden.

Het einde van het verhaal weerspiegelt de echte geschiedenis van Australië. Na de Britse overwinning volgt het verdringen van de inboorlingen in mensonterende “reservaten”, waar zij tot op de dag van vandaag onderworpen zijn aan fysieke en mentale achteruitgang – alle overheidsinspanningen om de misdaden van het tijdperk van de “pioniers” te doen vergeten ten spijt.

Niet vanwege de beschrijving van het indrukwekkende Australische landschap of door de vele historische details is dit een echt literair werk, maar door de manier waarop de auteur die details dichterbij ons brengt. Kenmerkend voor goede literatuur is dat ze aan de lezer geen moreel oordeel oplegt, zoals dat vaak het geval is in stationsromans. Een goede auteur moet het beschreven verhaal geloofwaardig overbrengen zonder het te evalueren. En Trevor Steele is hierin een echte meester, zelfs als de lezer gemakkelijk herkent naar welke kant het hart van de auteur gaat.

Hier bespreek ik niet het Esperanto-origineel, maar de Duitse versie. Daarom zijn een paar woorden over de vertaler gepast. Ik denk dat in onze cultuur te weinig aandacht wordt besteed aan vertalingen van fictieteksten die echt het genie van het origineel benaderen. Omdat de vertaler dezelfde zin op verschillende manieren kan reproduceren en hij zijn eigen manier van uitdrukken moet vinden zonder de oorspronkelijke inhoud te vervreemden, kan zijn werk – indien succesvol – ook als artistiek worden beoordeeld.

Dit werk werd bij de roman “Der Flug des Kakadus” (origineel: Flugi kun kakatuoj)* gedaan door Christian Cimpa, een medewerker van de Collectie voor Plantalen en van het Esperantomuseum van de Oostenrijkse nationale bibliotheek. Ik vind het belangrijk dat Christian Cimpa geen onbekende is op dit gebied. De fascinerende roman “Turmstraße 4” van de Esperantoschrijver Hans Weinhengst (origineel: “Turstrato 4”) werd in 2017 uitgegeven door de ge-

© Phoibos Verlag

renommeerde Weense uitgeverij Edition Atelier. Zonder zijn politieke opvattingen absoluut te delen, moet ik de literaire waarde van zijn werk volledig erkennen – en ook de vaardigheid van de vertaler om er een adequate Duitse uitdrukking voor te vinden. Toen vermoedde ik al dat ik zijn naam in andere vertalingen van vergelijkbare kwaliteit zou ontmoeten. En inderdaad, Christian Cimpa, die de Oostenrijkse lezers verraste met de Duitstalige versie van het eerste werk van Weinhengst, presenteert ons nu de roman “Der Flug des Kakadus” van Trevor Steele.

Het doel van deze inspanningen is waarschijnlijk niet om de taal van Zamenhof te promoten, maar om hoogwaardige literaire werken in deze taal toegan-

kelijk te maken voor een breed publiek. Niemand die ooit zulke vertaling heeft gelezen, kan vallen voor het belachelijke vooroordeel dat Esperanto een levenloze constructie zou zijn, niet in staat om gevoelige gedachten of pulserende emoties te reproduceren. We kunnen alleen maar hopen dat er nog veel meer vertalingen van deze uitstekende kwaliteit zullen volgen...

*Vinko Ošlak in Esperanto Aktuell nr. 257
(vertaling: Paul Peeraerts)*

(* *Uitgegeven bij Phoibos Verlag, Wenen 2019; genaaid, 346 blz. Vertaald uit het Esperanto door Christian Cimpa. (Origineel: Flug kun kakatuoj, FEL 2010).*

KULTURO

NIET ALLEEN MAAR EEN DETECTIVE-NOVELLE

De hoofdpersoon van de novelle “Amo kaj malamo”, Plamen Filov, is een rijk man, eigenaar van twee grote winkels, een wijnmakerij en hotels. Zijn rijkdom heeft hij evenwel niet op de normale manier verkregen, maar via politieke intrige. Na een feest ter ere van zijn veertigste verjaardag ligt er een papiertje aan zijn deur, met volgende tekst: “Geef terug wat je ingepalmd heb, of bezorg ons 100 000 euro. Wij zullen je telefonisch laten weten waar en hoe je ons het geld moet bezorgen. Breng de politie niet op de hoogte! Vergeet niet dat je kinderen hebt!” Van dan af komt er een einde aan zijn onbezorgde leven, en uiteindelijk wordt hij doodgeschoten. Wie schoot er en waarom?

Wat met de stijl van Julian Modest? Zijn novelle is makkelijk leesbaar, zelfs voor Aziaten. Eerlijk gezegd is literair werk uit Europa over het algemeen moeilijk verstaanbaar voor beginners uit Azië, hetzij door de verschillen in culturele achtergrond, hetzij door de ingewikkelde uitdrukkingvormen van Europeanen. Maar Julians stijl is makkelijk verteerbaar, zelfs voor hen die net een basiscursus Esperanto beëindigd hebben. Zijn novelles zijn niet simpel en eentonig, integendeel zijn werk doet de lezer dieper nadenken, en het aroma en het gevoel dat zijn werken opwekken blijft nazinderen bij de lezer.

Ooit zei Julian dat hij “feiten vertelt die hem hebben getroffen en hem deden nadenken over de belangrijkste problemen van het leven: liefde, vriendschap, streven naar het goede en het rechtvaardige, het verlangen om te leven en om de dagdagelijkse moeilijk-

heden te overwinnen”. De thema’s van zijn novelles liggen niet veraf van het leven in het algemeen, maar draaien rond het gewone leven.

Ik zou deze novelle willen aanraden aan wie graag originele werken in het Esperanto leest. Wie al een goed begrip heeft van de basisgrammatica van Esperanto, kan dit werk al lezen met behulp van een woordenboek. Daarnaast lijkt dit me ook iets voor Esperanto-lesgevers, die hun cursisten aan de hand van het werk kunnen tonen hoe rijk aan uitdrukkingvormen Esperanto is en welke woordjuwelen de Esperanto-woordenschat bevat.

Men zegt dat literatuur de bloem is van een taal. Als fan van de novelles van Julian, applaudiseer ik voor zijn ononderbroken schrijfactiviteit waarmee hij de Esperantocultuur verrijkt. Ik kijk reikhalzend uit naar zijn volgende novelle.

*Julian Modest: Amo kaj malamo.
Eld. Eldonejo Libera, Antverpeno, 2019.
110 paĝoj. ISBN 9780244756901*

*Uit Monato 2019/12
(vertaling: Piet Glorieux)*

www.eldonejlibera.be

HOMARANISMO

VIVO DE ZAMENHOF

IDEALISTA PROFETO – ĉapitro 6

EEN IDEALISTISCH PROFEET – hoofdstuk 6

Post la morto de l' patrino, la gefratoj Zamenhof proksimiĝis al la patro, kies koro plimoliĝis. Granda estis lia vivĉagreno, kaj li fariĝis tre sentema. Komuna funebro ligis al li ĉiujn filojn kaj filinojn. Doloro kaj memoro pri l' amata mortintino kunigis ilin ĉirkaŭ amo kaj spirito ŝia. Por dolĉigi la vivon de l' patro malfeliĉa, ili ĉiuj zorgis. Li fariĝis amiko la plej kara. Pro tio, forflugintoj el la nesto penis reveturi Varsovion tiel baldaŭ kiel eble. Unu post unu revenis ili kun edzino kaj infanoj, kaj reprenis sian lokon en la rondo familia.

Tial ankaŭ Ludoviko revenis en 1898. Li enloĝis kun la siaj en malriĉa strato de l' hebrea kvartalo, Ulica Dzika, 9. Ĝis la mondmilito li restadis tie. Kiel okulisto, li komencis tre malkaran praktikadon. Klientoj pagis nur kvardek kopekojn – kelkaj eĉ nenion. Sed, kvankam tre ŝparemaj, la Hebreoj ja malŝatas ŝuldojn. Ordinara okulistoj postulis grandajn sumojn. En riĉaj salonoj ili loĝis lukse. Tial multaj homoj eĉ preferis iri ĝis blindeco kun malsano de l' okuloj. Nun alvenis popola kuracanto. Al multaj li eĉ savis vidon. Baldaŭ lia atendejo enpleniĝis de mateno al vespero. Li fariĝis vera bonfaranto.

Amike li kliniĝis super lacaj laboristoj kaj palaj kudristoj, kiuj fidis lin. Sperto kaj studado lin estigis baldaŭ rimarkinda specialisto. Tiel li vivadis ĝis la morto, tre modeste, tre malriĉe, for el ĉia lukso. [1] Per penado ĉiutaga la premantaj zorgoj malaperis. Sed ankaŭ maloftiĝis tempo libera por pli alta celo. Tamen lin konsolis tiu sento, ke l' ofero lia portas tujan helpon al homfratoj. Vespere li sidiĝis kaj reprenis plumon.

Verkado, tradukado, korespondado formanĝis grandan parton de la noktoj. La movado esperantista disvastiĝis tra la mondo malrapide, sed progrese. Kun amo li sekvadis la klopodojn de la novaj batalantoj:

*Vi en la urbo, vi en urbeto,
En la malgranda vilaĝo . . .
Tre malproksime ĉiuj ni staras
La unuj de la aliaj.
Kie vi estas, kion vi faras,
Ho, karaj fratoj vi miaj?*

Per tiu poemo "Al la fratoj", kvazaŭ tra kristalo travidebla, ni povas rigardi ĝis fundo de lia koro, kiel ĝi batis en vespera silento pensante al la alia "rondo familia".

Ankaŭ pri sia malriĉa klientaro de hebrea laboristoj li pripensis ofte. Li mem hejme parolis nur pole kaj sin sentis homarano, sed la sorto de l' malfeliĉa gento priokupis lin. Studento, li jam trovis en cionistaj rondoj tro da ŝovinismo. Kontraŭa partio de la "asimilistoj" ankaŭ ne plaĉis al li. Per alia ŝovinismo ili anstataŭis la unuan. Laŭ ili la Hebreoj devus kaŝe forgesigi sian genton, fariĝante

Na de dood van moeder groeiden de broers en zusters Zamenhof dichter naar hun vader toe. Hij was zachtaardiger geworden. Zijn verdriet was groot en hij was heel gevoelig geworden. De gezamenlijke rouw schiep een band tussen hem en zijn kinderen. De pijn en de herinnering aan de betreunde geliefde bracht hen samen in liefde en met haar bezieling op de achtergrond. Om het leven van de ongelukkige vader wat gemakkelijker te maken, namen ze allemaal de zorg voor hem op zich. Hij werd hun dierbaarste vriend. Om die reden maakten de kinderen die al niet meer thuis woonden, dat ze zo snel mogelijk terugkwamen naar Warschau. Een na een keerden ze terug met echtgenote en kinderen, en betrokken ze opnieuw hun plaats in de familiekring.

Om die reden ook keerde Ludoviko terug in 1898. Met zijn familie betrok hij een woning in een armzalige straat in het Hebreeuwse district, Ulica Dzika 9. Hij woonde er tot aan de Wereldoorlog. Als oogarts begon hij een heel goedkope praktijk. Patiënten betaalden slechts veertig kopeken – enkelen zelfs helemaal niks. Maar ook al zijn Hebreëen heel spaarzaam, toch hebben ze een hekel aan schulden. Doorsnee oogartsen vroegen grote sommen. Ze leefden in luxueuze kabinetten. Daarom werden veel Hebreëen liever blind door een oogziekte. Nu nam een volksdokter zijn intrek. Van velen redde hij het gezichtsvermogen. Weldra vulde zijn wachtzaal zich van 's morgens tot 's avonds. Hij werd een echte weldoener.

Liefdevol ontfermde hij zich over vermoeide arbeiders en bleke naaisters, die vertrouwen in hem hadden. Ervaring en studie maakten hem weldra tot een opmerkelijke autoriteit in zijn vak. Zo leefde hij tot aan zijn dood, heel eenvoudig, heel arm, weg van alle luxe. [1] Door dagelijks zwoegen kwam er een einde aan de drukkende zorgen. Maar ook de tijd die hij kon vrijmaken voor het hogere doel werd schaarser. Het gevoel echter dat hij met zijn opofferingen veel van zijn broeders direct kon helpen was voor hem een grote troost. 's Avonds ging hij zitten en nam hij zijn pen weer ter hand. Schrijven, vertalen, corresponderen nam een groot deel van zijn nachten in beslag. De Esperantobeweging verbreidde zich traag maar gestaag. Vol genegenheid volgde hij de inspanningen van de nieuwe strijders:

*Jullie in de steden en stadjes,
in kleine dorpjes...
Ver zijn wij van elkaar verwijderd.
Waar zijn jullie, wat doen jullie,
O, dierbare broeders van mij?*

Door dat gedicht “Aan de broeders” kunnen wij als door een doorzichtig kristal tot op de bodem van zijn hart kijken. Hoe zijn hart in de avondlijke stilte klopte bij de gedachte aan die andere “familiekring”.

Ook aan zijn arme cliënteel van Hebreeuwse arbeiders dacht hij dikwijls. Hijzelf sprak thuis alleen Pools en hij voelde zich homarano, maar het lot van zijn ongelukkige volk hield

eĉ pli polaj ol la Poloj aŭ pli rusaj ol la Rusoj. Tio ŝajnis al li malveraĵo. Al lumo kaj sincero li celis.

Laŭ lia kredo la homoj ja bezonus nek fiere trudi, nek honte kaŝi sian gentan naciecon. Liberaj kaj sinceraj ili devus resti. Religio, hejma lingvo kaj deveno restu privataj aferoj. En kelkaj landoj eklezio jam ekŝiĝis el la fakoj oficialaj. De nun ankaŭ apartiĝu ŝtato kaj patrujo.

Hebreoj estu bonaj kaj helpemaj civitanoj de tiu aŭ alia regno. Ili ne sin tenu kiel fremdaj, sed ankaŭ ne kvazaŭ gentŝanĝuloj. Ili staru frate kaj egale kun aliaj sur neŭtrala fundamento de l' utilo al ceteraj. Hebreo en Varsovio ne bezonas fariĝi Polo aŭ Palestinano. Li estu simple honesta Pollandano. Tiel li povos resti ankaŭ Hebreo kaj homarano, kio estas la plej grava. Lerno de neŭtrala lingvo internacia unuigus ĉiujn Hebreojn en la mondo, kaj samtempe ligus ilin sur egala bazo kun ĉiuj ceteraj gentoj.

Laŭ tiu senco Zamenhof publikigis libron en la rusa lingvo por atingi legantaron tra la tuta vasta imperio. Li ĝin subskribis "Homo sum" kaj elektis la titolon "Hilelismo" laŭ la nomo de Hillel. Tiu fama klerulo de l' antikva Palestino vivis en Jerusalemo en la lastaj jaroj antaŭ Kristo. Plej aŭtoritata scienculo pri la Leĝo, li ĉiam klarigis ĝin "laŭ spirito", dum Ŝammaj kaj lia skolo pasie defendis ĝin "laŭ litero". Dolĉa kaj humila karaktere, la maljuna pensulo predikis amon, pacon, kaj studadon. "Kio estas al vi malagrabla, tion ne faru al ceteraj", tiel li resumis la tutan instruadon. Laŭ Hillel, homo ne devus apartiĝi de l' ceteraj per ekstera sintenado. Ĉiu devus sin konsideri nur parto de l' tuto. Facile estas ja kompreni kiom tiaj pensoj allogis kaj influis Zamenhof.

Tamen lia "Hilelismo" ne disvekis entuziasmon inter la Hebreoj en Ruslando. Al partioj ambaŭflanke ĝi malplaĉis. Ĝi estis tro idea. Ankaŭ ĝi ja kontraŭstaris interesojn politikajn. Por tion realigi, oni devus antaŭ ĉio rekonii egalecon inter gentoj. Ĝis tiam la gvidantoj preferis agitadi por celoj pli facilaj. Al rabenoj la aŭtoro ŝajnis tro liberkredema.

El ĉiuj flankoj oficialaj venis nur kritikoj aŭ suspektoj. Nur malgranda nombro da spiritoj verserĉemaj lin komprenis kaj aprobis. La ŝovinistoj lin malŝatis. Denove li suferis pro la potenco de l' antaŭjuĝoj. Denove lin doloris soleco de l' animo. Sed la fido restis senŝancela. Super gentaj diferencoj homoj devas unuiĝi. Al si mem li rediradis la devizon, kiun li dediĉis al Esperantistaj samideanoj "Ni kion povos, ni faros":

Cent semoj perdiĝas, mil semoj perdiĝas . . . Ni semas kaj semas konstante. [2]

De 1900 al 1905 Esperanto progresadis pli rapide. En dek du landoj ekfondiĝis grupoj kaj gazetoj. En Francujo gravaj societoj ĝin subtenis. Aliĝis jam konataj scienculoj. La Movado iĝis vasta. Tiam estis kunvokita en Boulogne-sur-Mer la unua kongreso de l' Esperantistoj.

Kun stranga timemo Zamenhof atendis tiun horon. Unue li hezitis, ĉu li eĉ veturos tien. Vojaĝo kaj elspezo estus grandaj. Ankaŭ neniam li eliris mem publike. Li nesciis

hem bezig. Als student ervaarde hij in de zionistische kringen te veel chauvinisme. De tegenpartij, zij die zich wilden “assimileren”, beviel hem evenmin. Zij vervingen het ene chauvinisme door een ander. Volgens die laatsten moesten Hebreeeën hun aard stilletjesaan vergeten, en zo Poolser dan de Polen worden en Russischer dan de Russen. Dat leek hem een onwaarheid. Hij streefde naar licht en oprechtheid.

Hij geloofde dat mensen hun etnische aanhorigheid niet trots moesten opdringen, noch schaamtevol verbergen. Vrij en oprecht moesten ze blijven. Geloofsovertuiging, thuistaal en afkomst moesten privé zaken blijven. In enkele landen had de kerk zich al afgescheiden van de staat. Vanaf nu zouden ook staat en vaderland dat moeten doen.

Hebreeeën moesten goede en hulpvaardige burgers worden van de staat waar ze woonden. Zij dienden zich niet als vreemden te gedragen, maar ook niet als mensen die hun volksaard wilden veranderen. Zij moesten broederlijk en gelijkwaardig naast elkaar staan op een neutraal fundament, ten dienste van de anderen. Een Hebreecër in Warschau moest geen Pool of Palestijn worden. Hij moest gewoonweg een oprecht lid van de Poolse natie zijn. Zo kon hij ook Hebreecër en homarano blijven, en dat laatste was het allerbelangrijkste. Het aanleren van de neutrale internationale taal zou alle Hebreeeën ter wereld verenigen en meteen ook een band van gelijkwaardigheid scheppen met de andere volkeren.

Met die gedachtegang publiceerde Zamenhof een boek in het Russisch met de bedoeling een lezerspubliek te vinden tot in de verste uithoeken van het keizerrijk. Hij ondertekende met “Homo sum” en koos als titel “Hillelisme”, verwijzend naar Hillel. Deze beroemde intellectueel uit het oude Palestina leefde in Jeruzalem in de laatste jaren voor Christus. Als hooggevaardeerde kenner van de Wet verklaarde hij hem altijd “naar de geest”, terwijl rabbi Sjammai en zijn school de Wet passievol verdedigden “naar de letter”. Zachtaardig en nederig van aard, predikte de oude wijze liefde, vrede en studie. “Wat voor jou onaangenaam is, doe dat ook de andere niet aan”, zo vatte hij zijn hele leer samen. Volgens Hillel moest een mens zich niet onderscheiden van een ander door zijn uiterlijk gedrag. Iedereen moest zichzelf beschouwen als een deel van het geheel. Het is gemakkelijk te begrijpen dat deze gedachten Zamenhof bekoorden en hem beïnvloedden. Toch wekte zijn “Hillelisme” geen enthousiasme bij de Hebreeeën in Rusland. Bij beide partijen viel het in slechte aarde. Het was te theoretisch. En het ging ook in tegen politieke belangen. Om het te realiseren, moest men eerst en vooral de gelijkwaardigheid van de volkeren erkennen. Tot dan toe hadden hun leiders er de voorkeur aan gegeven om actie te voeren rond gemakkelijker te bereiken doelen. Voor de rabbijnen was de auteur te veel vrijdenker.

Van officiële zijde kwam alleen maar kritiek en verdachtmaking. Slechts een klein aantal waarheidzoekende geesten begrepen hem en keurden zijn ideeën goed. De chauvinisten verachtten hem. Opnieuw had hij te lijden onder de macht van het vooroordeel. Opnieuw deed de eenzaamheid van de ziel hem pijn. Maar zijn vertrouwen bleef onwankelbaar. Mensen moeten zich verenigen over alle verschillen tussen de volkeren heen. Bij zichzelf herhaalde hij zijn credo, dat hij ook reserveerde voor de esperantisten-geestesgenoten: “Wat wij kunnen, zullen we doen:

Honderd zaden, duizend zaden gaan verloren... Wij zaaien en blijven zaaien. [2]

paroladi. Li timis la rigardojn de tiom da vizaĝoj novaj, nekonataj. Li sin ĝenis.

Fine li decidis tamen iri. Fidele demokrate, li submetiĝis al deziro de l' Esperantistaro. Iom tremante, li preparis legotan paroladon. Al samideanoj li ja diros la fundon de sia penso. Li klarigos la plej altan celon de l' afero komuna.

Kun edzino li vojaĝis. Vagono triaklasa kondukis ilin al Parizo. Tie komenciĝis semajno por li tre timiga. En ĉefurbo la plej brila en la mondo lin atendis bruado kaj flatado. Urbestraro lin akceptis en la urbodomo. Ministro de publika instruado donis al li la ordenon de honoro. En la supro de Ejfela turo li tagmanĝis kun plej famaj scienculoj de Francujo.

Tra ĉiuj solenaĵoj li sin tenis tre modeste, iom ĝene, ĉiam delikate. Pezaj estis tiaj tagoj festoplenaj por viro ne mondana kaj restinta hejme dum longjaroj. Tamen li komprenis, ke ĝi helpas diskonigi Esperanton antaŭ la publiko. Tial li elportis ĉion pacience. Eĉ malfrue en vespero, tre laca, li akceptis tamen ĵurnalistojn scivolemajn. Al ĉiuj pacience li respondis, ne pri si, nur pri mondlingvo.

Skeptikaj Parizanoj eble trovis lin naiva. Eraris ili. Tre klare li travidis ĉiujn faktojn kaj evitis iluziojn. Li tre bone ja divenis, ke tuta la programo estis zorge aranĝita dank' al multpena klopodado de sindonemaj gasto kaj amikoj kiel Javal, Sébert, akademianoj, Bourlet, profesoro tre agema. Ĉi tio estis ebla, ĉar la franca registaro estis tiam oficiale pacifista. Morgaŭ vento politika povus blovi el kontraŭa flanko kaj subakvigi ĉion "internacian" sub ondego ŝovinista. Tial estis prave, ekprofiti la okazon por vastigi Esperanton.

Sed la vera ĝojo lin atendis en Bulonjo. Tie li renkontos fratojn ĉiulandajn. Tie li troviĝos en "la rondo familia".

Trans ĉiuj stratoj de l' urbeto marborda balanciĝis verdaj flagoj kun la stelo de l' espero. Ĉirkaŭ la teatro kunveneja jam aŭdiĝis nur la lingvo internacia. Angloj kun flanela ĉapo, Francoj en solena frako, Poloj, Rusoj, Holandanoj en vojaĝa vesto, ĉarmaj Hispaninoj kun koloraj ŝaloj renkontiĝis sur la placo kaj babilis kune. Ili sin komprenis. Flue kaj facile flugis la paroloj. De lipoj al oreloj. De Svedoj al Italoj. Falis, falis muroj inter la popoloj.

Benite jam venis vespero. Sur la stratoj ekmallumis. En kongresejon ĉiu nun eniris por la malferma kunsido. Rapidis alkurantoj. El hoteloj. El haveno. El stacidomo rekte kun valizoj en la mano. La teatro de l' urbeto jam pleniĝis. Tro malgranda la ĉambrego. Milo da samideanoj premiĝis tie. De partero al balkono zumadis Esperanto. Preskaŭ neniu vidis jam Zamenhof. La plej multaj konis lin nur per la genia verko, per mallonga letereto, ame konservata en arĥivoj de la grupo, aŭ per portreto pendigita ĉe muro de l' sidejo. Ĉiu sciiis ja parkere liajn versojn kuraĝigajn:

*Tra densa mallumo briletas la celo
Al kiu kuraĝe ni iras.
Simile al stelo en nokta ĉielo,
Al ni la direkton ĝi diras.*

Van 1900 tot 1905 maakte Esperanto sneller vooruitgang. In twaalf landen werden groepen en tijdschriften opgericht. In Frankrijk werd Esperanto gesteund door belangrijke organisaties. Belangrijke wetenschappers sloten zich aan. De beweging geraakte wijd verspreid. Toen werd in Boulogne-sur-Mer het eerste congres van esperantisten bijeengeroepen. Met een bizarre vrees keek Zamenhof op naar dat moment. Eerst twijfelde hij of hij er wel heen zou gaan. Het was een grote en dure reis. Hij was ook nog nooit in het publiek opgetreden. Hij wist niet hoe het woord te voeren. Hij vreesde de blikken van zoveel nieuwe, onbekende mensen. Hij schaamde zich. Uiteindelijk besloot hij toch te gaan. Trouw, democratisch zou hij zich onderwerpen aan de wensen van de gemeenschap van esperantisten. Ietwat bevend, bereidde hij zijn toespraak voor. Zijn geestesgenoten zou hij zijn diepste gedachten toevertrouwen. Hij zou hun het hoogste doel van hun gemeenschappelijke zaak uitleggen.

Zijn echtgenote vergezelde hem op de reis. In een derdeklascoupé voerde de trein hem naar Parijs. Daar begon een voor hem zeer angstaanjagende week. In de briljantste hoofdstad van de wereld wachtten hem gedruis en gevlei. Het stadsbestuur ontving hem in het stadhuis. De minister van Nationale Opvoeding benoemde hem tot lid van een ereorde. Boven in de Eiffeltoren nam hij het middagmaal samen met de belangrijkste Franse wetenschappers. Door alle plechtigheden heen gedroeg hij zich heel bescheiden met een zekere ĝene, altijd verfiјnd. Voor iemand die niet gewoon is aan het mondaine en die al die jaren thuis was gebleven, waren deze feestelijke dagen lastig. Maar hij begreep dat het hielp om Esperanto bij het publiek bekend te maken. Dus verdroeg hij alles geduldig. Vermoeid als hij was ontving hij, zelfs laat in de avond nog, nieuwsgierige journalisten. Hij beantwoordde geduldig al hun vragen, maar niet als het over hem ging, alleen over de wereldtaal.

Sceptische Parijzenaars vonden hem misschien naïef. Zij hadden het mis. Hij doorzag alle feiten heel helder en hij vermeed illusies. Hij begreep zeer goed dat het hele programma met zorg was georganiseerd dankzij de vele inspanningen van offervardige vrienden zoals Javal, Sébert, leden van de akademio en de heel actieve professor Bourlet. Dit alles was mogelijk omdat de Franse regering in die tijd officieel pacifistisch gezind was. De dag daarop zou de wind uit de andere richting kunnen waaien en alles overspoelen met een chauvinistische golf. Daarom maakten ze terecht van de gelegenheid gebruik om Esperanto bekend te maken. Maar de echte vreugde wachtte hem in Boulogne. Daar ontmoette hij broeders uit alle landen. Daar bevond hij zich in de “familiekring”. In alle straten van het kuststadje wapperden groene vlaggen met de ster van de hoop. Rondom het theater waar ze zouden samenkomen hoorde je reeds alleen nog maar de internationale taal. Engelsen met een vilten hoed, Fransen in stadskledij, Polen, Russen, Nederlanders in reiskledij, charmante Spaanse dames met kleurrijke sjaals ontmoetten elkaar op het plein en waren in gesprek. Zij begrepen elkaar. Vlot en makkelijk vloeiden de woorden. Van mond tot oor. Van Zweden naar Italianen. De muren tussen de volkeren waren echt aan het vallen. De avond brak aan op een gelukzalige manier. In de straten begon het te schemeren. Iedereen kwam nu de congreslocatie binnen voor de openingszitting. Snel kwamen ze aangelopen. Uit de hotels. Uit de richting van de haven. Van het station, met de koffers nog bij zich. Het stadstheater was al volgelopen. De zaal was te klein. Een duizendtal samideanoj stonden er opeengedrukt. Vanop het parterre tot op het balkon

En horoj malfacilaj de loka propagando, kiu ne ofte rememoris tiujn vortojn de "La Vojo"? Pri tiaj spertoj kunparolis aŭdantaro en plena salonego. Varmo vastiĝis sub lamparo. Ekscita tremo ruliĝis tra l' amaso dum atendo. . . Subite eksonis la muziko de l' himno "La Espero":

*En la mondon venis nova sento,
Tra la mondo iras forta voko* . . .

Samtempe ĉiuj ni stariĝis. . . Jen sur scenejo, kun estraro de l' kongreso, eniris la amata Majstro. Malalta, timema, kortuŝita, kun frunto tre granda, rondaj okulvitroj, barbeto jam griza. Ĉio jam flugis aŭ ŝvingiĝis en aero, manoj, ĉapoj, tukoj, en duonhora aklamado. Kiam li leviĝis post salutoj de l' urbestro, la fervoro retondregis. Sed jam li ekparolis. Ĉesis la bruado. Ĉiuj residiĝis. Tra silento sonis liaj vortoj:

"Mi salutas vin, karaj samideanoj, fratoj kaj fratinoj el la granda tutmonda homa familio, kiuj kunvenis el landoj proksimaj kaj malproksimaj, el la plej diversaj regnoj de la mondo, por frate premi al si reciproke la manojn, pro la nomo de granda ideo, kiu ĉiujn nin ligas."

"Sankta estas por ni la hodiaŭa tago. Modesta estas nia kunveno; la mondo ekstera ne multe scias pri ĝi, kaj la vortoj, kiuj estas parolataj en nia kunveno, ne flugos telegrafe al ĉiuj urboj kaj urbetoj de la mondo; ne kunvenis regnestroj nek ministroj por ŝanĝi la politikan karton de la mondo; ne brilas luksaj vestoj kaj multego da imponantaj ordenoj en nia salono, ne bruas pafilegoj ĉirkaŭ la modesta domo, en kiu ni troviĝas; sed tra la aero de nia salono flugas misteraj sonoj, sonoj tre mallauĵtaj, ne aŭdeblaj por la orelo, sed senteblaj por ĉiu animo sentema: ĝi estas la sonoj de io granda, kio nun naskiĝas. Tra la aero flugas misteraj fantomoj; la okuloj ilin ne vidas, sed la animo ilin sentas: ili estas imagoj de l' tempo estonta, de tempo tute nova. La fantomoj flugos en la mondon, korpigoŝ kaj potenciĝos, kaj niaj filoj kaj nepoj ilin vidos, ilin sentos kaj ĝuos."

"Ofte kunvenas personoj de malsamaj nacioj kaj komprenas unu la alian; sed kia grandega diferenco estas inter ilia reciproka kompreniĝado kaj la nia! . . . Tie la membro de unu nacio humiliĝas antaŭ la membro de alia nacio, parolas lian lingvon, hontigante la sian, balbutas kaj ruĝiĝas, kaj sentas sin ĝenata antaŭ sia kunparolanto, dum tiu ĉi lasta sentas sin forta kaj fiera; en nia kunveno ne ekzistas nacioj fortaj kaj malfortaj, privilegiitaj kaj senprivilegiitaj, neniu humiliĝas, neniu sin ĝenas; ni ĉiuj staras sur fundamento neŭtrala, ni ĉiuj estas plene egalrajtaj; ni ĉiuj sentas nin kiel membroj de unu nacio, kiel membroj de unu familio; kaj la unuan fojon en la homa historio ni, membroj de la plej malsamaj popoloj, staras unu apud alia ne kiel fremduloj, ne kiel konkurantoj, sed kiel fratoj, kiuj, ne altrudante unu al alia sian lingvon, komprenas sin reciproke, ne suspektas unu alian pro mallumo ilin dividanta, amas sin reciproke kaj premas al si reciproke la manojn, ne hipokrite kiel alinaciano al alinaciano, sed sincere, kiel homo al homo. Ni konsciu bone la tutan gravecon de la hodiaŭa tago, ĉar hodiaŭ, inter la gastamaj muroj de Bulonjo-sur-Maró, kunvenis ne Francoj kun Angloj, ne Rusoj kun Poloj, sed homoj kun homoj."

zoemde Esperanto. Bijna niemand nog had Zamenhof gezien. De meesten kenden hem alleen door zijn geniale oeuvre, door een korte brief, liefdevol bewaard in de archieven van de groep, of door een portret tegen de muur van het clublokaal. Iedereen kende zijn bemoedigende verzen uit het hoofd:

*Door het dichte duister glinstert het einddoel
Waar wij onbevreesd heen gaan.
Als een ster aan de nachtelijke hemel
wijst zij ons de weg. [1]*

Wie herinnert zich niet die woorden van “La Vojo”, in moeilijke momenten bij het lokaal ageren? Die ervaringen werden gedeeld door het publiek in de volle zaal. De hitte van de lampen verspreidde zich. Een rilling van opwinding ging door de massa tijdens het wachten... Plots weerklonk de muziek van “La Espero”:

*En la mondon venis nova sento,
Tra la mondo iras forta voko*

Op hetzelfde moment stonden wij allen recht... Daar verscheen de geliefde Meester op de scène, samen met de organisatoren van het congres. Klein, schuchter, ontroerd, met een groot voorhoofd, een brilletje met ronde glazen, een grijzend baardje. Alles vloog of zwaaide door de lucht, handen, hoofddeksels, doeken, tijdens een halfuur durend applaus. Toen hij opstond na de begroeting door de burgemeester, donderde het enthousiasme opnieuw. Maar daar sprak hij al. Het lawaai verstomde. Iedereen ging weer zitten. Doorheen de stilte klonken zijn woorden:

“Ik groet u, beste samideanoj, broeders en zusters uit de grote mensenfamilie van overal ter wereld, die hier zijn samengekomen uit landen ver en dichtbij, om elkaar broederlijk de hand te drukken, in naam van een groot ideaal, dat ons allen verbindt”

“Heilig is deze dag voor ons. Bescheiden is onze bijeenkomst; de buitenwereld weet er weinig van, en de woorden die tijdens deze bijeenkomst worden uitgesproken, worden niet telegrafisch doorgeseind naar alle steden en dorpen van de wereld; hier zijn geen staatshoofden of ministers samengekomen om de politieke kaart van de wereld te hertekenen; in deze zaal schittert geen luxueuze kledij en zie je geen massa’s indrukwekkende ordetekens; naast dit bescheiden gebouw waar wij ons nu bevinden, bulderen geen kanonnen; maar door de ether van dit salon zweven mysterieuze klanken, heel gedempt, niet waarneembaar voor het oor, maar voelbaar voor elke gevoelige ziel: het zijn de klanken van iets groots, dat nu wordt geboren. In deze lucht zweeft een mysterieuze geest; de ogen zien hem niet, maar de ziel voelt hem; het zijn beelden van de toekomst, van een heel nieuwe tijd. Die geest vliegt de wereld in, zal lichaam worden en aan sterkte winnen, en onze zonen en kleinkinderen zullen hem zien, voelen en er de vruchten van plukken...

“Het gebeurt vaak dat mensen van verschillende naties samenkomen en elkaar verstaan; maar wat een enorm verschil is er tussen hun wederzijdse verstandhouding en de onze... Daar vernedert iemand van de ene natie zich voor een lid van de andere natie, daar spreekt hij de ander zijn taal, maakt zijn eigen taal te schande, stottert en bloost, en schaamt zich ten opzichte van zijn gesprekspartner, terwijl deze laatste zich sterk en trots voelt; in deze vergadering bestaan geen sterke en zwakke naties, bevoorrechte en niet-bevoorrechte, niemand vernedert zich, niemand schaamt zich; wij steunen op een neutraal fundament, wij zijn allen gelijkwaardig; wij

"Post multaj miljaroj da reciproka surdamuteco kaj batalado, nun en Bulonjo fakte komenciĝas en pli granda mezuro la reciproka kompreniĝado kaj fratiĝado de la diverspopolaj membroj de la homaro; kaj unu fojon komenciĝinte, ĝi jam ne haltos, sed irados antaŭen ĉiam pli kaj pli potence, ĝis la lastaj ombroj de la eterna mallumo malaperos por ĉiam. Benata estu la tago, kaj grandaj estu ĝiaj sekvoj!"

Tiel paroladis Zamenhof. En liaj manoj la papero tremis. Li sentis fortegan emocion. Ĉu li povos legi plu? Io tamen puŝis lin. Kvankam nekutima je publika uzo, lia voĉo kreskis kaj fariĝis laŭta. Trans la paĝoj, iom febre turnataj, li ekvidis aŭdantaron. Viroj, virinoj, junuloj, kapoj blankharaj, vizaĝoj atentemaj, rigardoj konsentemaj. Regis varma silentego. Ili ĉiuj kvazaŭ tiris vortojn el lia buŝo. Li daŭris kun amo.

Li diris juste, kaj modeste. Li diris pri Ŝlejer, pli frua pioniro de l' ideo mondlingva. Jam li forgesis akrajn atakojn de li kaj de volapükanoj. Li diris nur pri la granda laborado de sia antaŭulo. Li petis la kongreson honori lian nomon. Li diris pri suferoj kaj espero de l' homaro, pri la sankta devo, pri l' estonteco de fratiĝo. Li diris pri l' unuaj batalantoj por la celo. Li diris pri l' oferoj de mortintoj. Li dankis al Einstein, Waŝniewski, Trompeter. La tuta aŭdantaro leviĝis pro saluto memora.

Profunda sento regis en la ĉambrego. Tenante la paperon, Zamenhof ekstremis pli videble ĉe la manoj. Ĉu li povos eldiri finon? Lia voĉo penis lastan forton:

"Baldaŭ komenciĝos la laboroj de nia kongreso, dediĉita al vera fratiĝo de la homaro. En tiu ĉi solena momento, mia koro estas plena de io nedifinebla kaj mistera, kaj mi sentas la deziron faciligi la koron per ia preĝo, turni min al iu plej alta Forto, kaj alvoki ĝian helpon kaj benon. Sed tiel same kiel mi en la nuna momento ne estas ia naciano, sed simpla homo, tiel same mi ankaŭ sentas, ke en tiu ĉi momento mi ne apartenas al ia nacia aŭ partia religio, sed mi estas nur homo. Kaj en la nuna momento staras antaŭ miaj animaj okuloj nur tiu alta morala Forto, kiun sentas en sia koro ĉiu homo, kaj al tiu ĉi nekonata Forto mi turnas min kun mia preĝo:

*"Al Vi, ho potenca senkorpa mistero,
Fontego de l' amo kaj vero . . .
Al Vi, kiun ĉiuj malsame prezentas,
Sed ĉiuj egale en koro Vin sentas . . .
Hodiaŭ ni preĝas.*

*"Al Vi ni ne venas kun kredo nacia,
Kun dogmoj de blinda fervoro;
Silentas nun ĉiu disput' religia
Kaj regas nur kredo de koro . . .*

*"Ho, kiu ajn estas Vi, Forto mistera,
Aŭskultu la voĉon de l' preĝo sincera,
Redonu la pacon al la infanaro
De l' granda homaro!*

*"Ni juris labori, ni juris batali,
Por reunuigi l' homaron.
Subtenu nin, Forto, ne lasu nin fali,
Sed lasu nin venki la baron . . .*

voelen ons allemaal onderdeel van één natie, als leden van eenzelfde familie; en voor de eerste keer in de menselijke geschiedenis staan wij, leden van de meest uiteenlopende volkeren, hier naast elkaar niet als vreemden, niet als concurrenten, maar als broeders, die, zonder dat ze elkaars taal aan elkaar opdringen, elkaar begrijpen, elkaar niet verdenken van duistere praktijken die hen verdelen, elkaar graag zien en elkaar de hand drukken, niet hypocriet als buitenlanders met buitenlanders, maar eerlijk, als mensen met mensen. Wij kunnen het belang van deze dag niet genoeg onderstrepen, want vandaag, binnen de gastvrije muren van Boulogne-sur-Mer; zijn geen Fransen met Engelsen bijeengekomen, geen Russen met Polen, maar mensen met mensen...

“Na duizenden jaren van wederzijdse doofstomheid en strijd, breekt welbeschouwd nu in Boulogne een periode aan van wederzijds begrip en verbroedering van deze zeer diverse mensheid; en eens dit begonnen is, zal het niet meer ophouden, maar zal het verdergaan met groeiende sterkte, tot de laatste schaduwen van de eeuwige duisternis voor altijd verdwijnen. Gezegend is deze dag, en groot zijn zijn gevolgen!”

Zo sprak Zamenhof. Het papier trilde in zijn handen. Hij voelde een sterke emotie. Zou hij in staat zijn om verder te lezen? Iets dreef hem verder. Hoewel hij niet gewoon was om zijn stem voor een publiek te gebruiken, werd zijn stem krachtiger en luider. Doorheen de papieren, die hij koortsachtig omsloeg, zag hij de toehoorders. Mannen, vrouwen, jongeren, grijsaards, aandachtige gezichten, meegaande blikken. Er heerste een warme stilte. Zij trokken als het ware de woorden uit zijn mond. Vol liefde ging hij verder.

Hij sprak rechtvaardig, en bescheiden. Hij sprak over Schleyer, een vroegere pionier van de idee van een wereldtaal. De scherpe aanvallen van hem en zijn Volapükaanhangers was hij al vergeten. Hij had het alleen over het belangrijke werk van zijn voorganger. Hij vroeg het congres om zijn naam te eren. Hij sprak over het lijden en de hoop van de mensheid, over de heilige plicht, over de toekomst van verbroedering. Hij sprak over de eerste strijders voor dat doel. Hij sprak over de opofferingen van de overledenen. Hij dankte Einstein, Waszniewski, Trompeter. Alle toehoorders stonden op voor een eresaluut. In de hal heerste een diepe stilte. Terwijl hij het papier vasthield, begonnen Zamenhofs handen te beven. Zou hij het slot van zijn toespraak kunnen zeggen? Zijn stem zette haar laatste kracht in:

“Straks zullen de werkzaamheden van het congres beginnen, met het oog op de echte verbroedering van de mensheid. Op dit plechtige moment is mijn hart vol van iets onbepaalds, iets mysterieus, en ik voel het verlangen om mijn hart te verlichten met een soort gebed, mij te richten naar een of andere hoogste Kracht en zijn hulp en zegen in te roepen. Maar net zoals ik op dit moment geen lid ben van een bepaalde natie, slechts een eenvoudig mens, zo voel ik me op dit moment ook geen lid van een nationale of partij-dige religie, maar gewoon een mens. Op dit moment staat voor de ogen van mijn ziel slechts die ene hoge, morele Kracht, die elke mens in zijn hart voelt, en tot deze onbekende Kracht richt ik mij met mijn gebed:

*“Tot u, o machtig lichaamloos mysterie
Krachtige bron van liefde en waarheid...
Tot U, waarvan iedereen zich een verschillende voorstel-
ling maakt,*

"La verdan standardon tre alte ni tenos;
Ĝi signas la bonon kaj belon.
La Forto mistera de l' mondo nin benos,
Kaj nian atingos ni celon.

"Ni inter popoloj la murojn detruos,
Kaj ili ekrakos kaj ili ekbruos
Kaj falos por ĉiam, kaj amo kaj vero
Ekregos sur tero."

Kiam residis Zamenhof, denove akklamata senfine, multaj okuloj estis malsekaj. Tre simple, tre sincere pasis horo, malfacile rakontebla. Io flugis en aero, ia blovo eterniga. Ĉiufoje, kiam ĉeestinto rememoras tiun horon, larmo brilas en rigardo lia. Nova tempo ja naskiĝis tiam. Eĉ ne mondmilito povis ĝin detru.

Ho, kara naiveco de l' Bulonja tempo!

Naskiĝo nova de l' homaro kun odoro de lulilo. Amikaro simpla kaj sincera. Manpremoj. Kompreniĝo reciproka. Paroloj de modesta viro. Grandeco vera de l' genio, vivanta per ligilo sur niaj lipoj. Spirito potenco de l' animo pura. Kortremo de l' homiĝo komuna. Ho, tremo de Bulonjo, sekvu min ĝis tombo! . . .

Sur kampoj sangumitaj falis miloj el plej bonaj. Al urboj kaj vilaĝoj blovis terurego. Diskrako. Funebro. Mizero. Senfine krucoj lignaj. Dolore la restintoj levas la okulojn. Kio morgaŭ?

Ho, semo de Bulonjo, kresku super tomboj!

[1] Iam, en amerika urbego, post parolado pri verko de Zamenhof al junaj laboristoj, hebrea knabo el Varsovio min demandis: "Ĉu estas tiu sama Zamenhof la bonkora okulisto de la strato Dzika?"

[2] El poemo "La Vojo".

"Vivo de Zamenhof" is een van de eerste biografieën van L.L. Zamenhof, van de hand van de grote Esperanto-persoonlijkheid Edmond Privat. De eerste uitgave van het werk verscheen in 1920. De auteur heeft Zamenhof nog zelf gekend; het is dus een heel betrouwbare bron van informatie over Zamenhof, wiens ideeën goed vandaag nog altijd relevant is.

Maar die iedereen op dezelfde manier in zijn hart aanvoelt...
Bid ik vandaag.

"Naar u komen wij niet met een nationaal geloof,
Noch met dogma's van blinde passie;
Er is nu een einde gekomen aan elke religieuze twist
En enkel nog het geloof van het hart regeert..."

"O, wie u ook bent, mysterieuze Kracht,
Aanhoor de stem van het welgemeende gebed,
Geef de vrede terug aan het nageslacht
Van de grote mensheid!

"Ik zwoer te werken, ik zwoer te strijden,
Om de mensheid weer te verenigen.
Steun mij, Kracht, laat mij niet vallen,
Maar maak dat wij de hindernis overwinnen..."

"Wij houden de groene standaard heel hoog,
Hij vertelt over goedheid en schoonheid.
De mysterieuze Kracht van de wereld zal ons zegenen,
En wij zullen ons doel bereiken.

"Wij zullen de muren tussen volkeren slechten,
Zij zullen kraken en steunen
En vallen voor altijd, en liefde en waarheid
Zullen heersen op aarde."

Toen Zamenhof, opnieuw eindeloos toegejuicht, weer ging zitten, waren vele ogen vochtig. Heel eenvoudig, heel oprecht, was een uur voorbijgegaan. Het is moeilijk na te vertellen. Iets zweefde in de lucht, een vereeuwigende wind. Telkens als iemand die er destijds bij aanwezig was, eraan terugdenkt, blinkt een traan in zijn ogen. Toen brak inderdaad een nieuwe tijd aan. Zelfs een wereldoorlog kon die niet tenietdoen.

O, zoete naïviteit van de Boulogne-tijd!

Een nieuwe geboorte met de geur van de bakermat. Een simpele en eenvoudige vriendenkring. Handdrukken. Wederzijdse verstaanbaarheid. Woorden van een bescheiden man. Echte grootheid van een genie, dat blijft doorleven via een communicatiemiddel. Een machtige geest voortkomend uit een pure ziel. Het bonzen van het hart bij het samen mensworden. O, siddering van Boulogne, volg ons tot aan onze dood!...

Op bebloede slagvelden vielen er duizenden, van de besten. De terreur trof steden en dorpen. Explosies. Rouw. Ellende. Eindeloze rijen houten kruisen. Smartelijk richten de overblijvers hun blik omhoog. Wat morgen?

O, zaad van Boulogne, ontkiem boven de graven!

[1] Ooit, na een voordracht over het werk van Zamenhof voor een publiek van jonge arbeiders in een grote Amerikaanse stad, vroeg een Hebreeuwse knaap uit Warschau mij: "Was dat Zamenhof, die edelmoedige oogarts uit de Dzikastraat?"

[2] Uit het gedicht "De weg"

POEZIO

LASTA KISO

De herfst is wel voorbij, maar er hangt misschien toch nog voldoende melancholie in de lucht voor een versje van Edmond Privat (1889-1962), een van de meest veelzijdige Esperanto-prozaschrijvers van non-fictie. Het was de man die, in Genève tijdens de jaren twintig, Esperanto verdedigde voor de Volkerenbond. Hij verloor het pleit tegen het veto van Frankrijk. Was dit niet zo geweest, dan had president Macron zich nu wellicht niet in het Engels hoeven af te sloven, tot oneer van zijn land.

Bijna zestig jaar na het overlijden van Privat blijft zijn werk actueel, en zijn stijl een stijl om na te volgen. Als tussendoortje schreef hij blijkbaar ook af en toe een aardig, welluidend gedichtje. Het hier geciteerde is lichtvoetig, romantisch-tragisch. Ik vond het als leidmotief bij de bekende roman van Julio Baghy, Printempo en la Aŭtuno, uitgegeven in 1983 met Chinese vertaling. Zo werd ook Lasta Kiso in het Chinees vertaald. Een mooi geschrift anders wel, maar voor de meesten van ons blijft het... Chinees! Ik kon dus niet achterblijven om ook een Nederlandse Laatste Kus ineen te knutselen. Traduttore, traditore, zeker voor poëzie, tenzij je Hector Vermuyten heet misschien. Maar tenslotte is Horizon-Taal toch een tweetalig tijdschrift, en voor deze keer zelfs een drietalig. Gelukkig is onze drukker een Esperanto-spreker, dus een kenner van vreemde talen. Hij zal dan wel het plaatje in het Chinees niet ondersteboven afdrukken.

Cyreen Knockaert

战抖而急速，
蝶儿，你飞向何方？
严寒背信地来到，
蔷薇与百合已经死亡。

在广阔田野上，
只剩了枯萎的菊花，
在花上印了你最后的一吻，
将使你寒颤而身亡。

——柏里华：《最后的吻》

LASTA KISO

Vi kien flugas, papilio,
tremante kaj rapide?
Ĵam mortis rozo kaj lilio,
kaj venas frost' perfide.

.....
Jen restas nur en kampo vasta
velkinta krizantemo,
sur kiu kiso via lasta
mortigos vin en tremo.

LAATSTE KUS

Vlinder, waar vlieg je heen,
zo trillend, zo gejaagd?
Roos en lelie al verdween,
door vrieskou, ongevraagd.

.....
Slechts blijft in 't wijd terrein,
'n verwelkte bloem, eens rood,
waarop je laatste kus zal zijn,
voor hem, die noemt de dood.

CLUBPROGRAMMA'S

Tenzij anders vermeld, zijn alle vergaderingen gratis en voor iedereen toegankelijk. Let wel dat de meeste activiteiten in het Esperanto plaatsvinden. Uiteraard zijn we steeds bereid geïnteresseerde bezoekers in het Nederlands te woord te staan.

ANTWERPEN – La Verda Stelo, Esperanto Antwerpen vzw www.esperanto.be/antwerpen
Alle programma's hebben plaats in het Esperantohuis, Lange Beeldekensstraat 169, 2060 Antwerpen, telkens op vrijdagavond om 20.00 uur.

Vrijdag 6 maart: Ivo Durwael verzorgt een interactieve avond over "Ons onbewuste en onze lichaamstaal".

Vrijdag 13 maart: Yves Nevelsteen heeft het over Telegram, een gratis platformafhankelijke berichtendienst, die veel door esperantisten wordt gebruikt en waarvan de interface ook in het Esperanto beschikbaar is.

Vrijdag 20 maart: Bernard-Regis Larue brengt het thema "De maan, 50 jaar na de eerste stappen".

Vrijdag 27 maart: André Staes spreekt over "Passie voor parese".

Vrijdag 3 april: Ella Strug "Vers geperste sappen - proeverij"

Vrijdag 10 april: Club gesloten wegens Goede Vrijdag.

Vrijdag 17 april: Maetina Sachs (DE) "Hoe reis je alleen door 7 niet-Europese landen".

Vrijdag 24 april: Ward Kusters bespreekt "Klimaatproblemen, hysterie of een nieuw reëel gevaar".

Vrijdag 1 mei: Geen clubactiviteiten

In geval er wijzigingen zouden zijn in het programma, gelieve na te kijken op de website www.esperanto-antwerpen.weebly.com/aktuale.html Elke week wordt een nieuwsbrief rondgestuurd met vermelding van het programma en meer nieuws. Je kan ons ook volgen op Facebook en geef je goedkeuring voor onze pagina 'La Verda Stelo Antwerpen'. Wens je deze berichten ook te ontvangen, zend dan jouw aanvraag naar esperanto-antwerpen@esperanto.be. Op elk ogenblik kan je je uitschrijven op deze lijst via een eenvoudige aanvraag aan LVS of via: esperanto-antwerpen@esperanto.be.

BRUGGE- Paco kaj Justeco

www.esperanto.be/brugge Info bij Heidi Goes. heidi.goes@gmail.com of Roland (050 33 00 04)

BRUSSEL - Esperantista Brusela Grupo vzw

www.esperantobruselo.org

Bijeenkomsten in Cultuurcentrum De Pianofabriek (Fortstraat 35, 1060 Sint-Gillis), lokaal Casablanca 2. De groep organiseert ook cursussen voor beginners en

gevorderden. Info over cursussen en bijeenkomsten bij Françoise Pellegrin. fransuaz@esperantobruselo.org, tel. 02 358 27 28

Elke 2de maandag van de maand van 19.00 uur tot 22.00 uur: gezellige eet- en babbellegelegenheid met "La Babilemaj Spagetoj". Inlichtingen bij Nicolas de Buyl, nikolao@esperantobruselo.org

Zaterdag 21 maart: "BEF-tago" in De Pianofabriek van 10.00uur tot 18.30 uur + een avondmaal.

Zaterdag 28 maart: Barbara Poterucha zal een wandeling leiden langs de vallei van de rivier Woluwe.

In april wordt Alexander Melnikov verwacht, maar er is nog geen datum vastgelegd. Het is aangewezen de evolutie op onze kalender te controleren op de website: www.esperantobruselo.org Er is ook een nieuwe discussiegroep: <https://groups.io/g/Esperanto-en-Bruselo>

Kunvenoj en Kulturcentro De Pianofabriek (Fortstraat 35, 1060 Sint Gillis), salono Casablanca 2, ĉiun duan merkredon de 18:30 ĝis 20:00. La grupo organizas kursojn por komencantoj kaj progresantoj. Informoj pri kursoj kaj kunvenoj ĉe Françoise Pellegrin, fransuaz@esperantobruselo.org, tel. 02 358 27 28

Ĉiu dua lundo de 19:00 ĝis 22.00.: Manĝ- kaj babilebleco kun la "Babilemaj Spagetoj". Informoj ĉe Nicolas de Buyl, nikolao@esperantobruselo.org

Sabaton la 21an de marto: BEF-tago en De Pianofabriek de la 10:00 ĝis 18:30 + vespermanĝo.

Sabaton la 28an de marto: Barbara Poterucha gvidos promenadon en la valo de rivero Woluwe (3an) .

En aprilo venus Alexander Melnikov, sed ankoraŭ malklaras ekzakte kiam. Bonvolu kontroli la evoluon de nia kalendaro sur nia retejo: [esperantobruselo.org](http://www.esperantobruselo.org) Menciindas ankaŭ ke ni havas novan diskutgrupon <https://groups.io/g/Esperanto-en-Bruselo>

GENT- La Progreso www.esperanto.be/gent

Clubvergadering in ons lokaal La Progreso, Peter Benoitlaan, 117 9050 Gentbrugge: Iedere vierde vrijdag van de maand om 20.00 uur. Inlichtingen bij Katja Löddör, tel. 09 230 16 77.

Vrijdag 27 maart: Ingrid Lievens zorgt voor ambiance met "Spelen uit het verleden".

Vrijdag 24 april: 1) Lydia Buyst vertelt over "Ontmoetingen met buitenlanders dank zij het Esperanto" 2) Ingrid Lievens confronteert ons met "Vals Nieuws".

KALMTHOUT- La Erikejo

<http://laerikejo.wordpress.com/>

Onze bijeenkomsten, elke derde donderdag van de maand, vangen aan om 19.30 uur.

Donderdag 19 maart: Bernard-Régis Larue zal ons de figuur van Bertha von Suttner (1843-1914) schetsen, de befaamde Oostenrijkse pacifiste, schrijfster en eerste vrouwelijke winnares van de Nobelprijs voor de Vrede (1905).

Donderdag 16 april: Lode Van de Velde zal een vernieuwend thema aansnijden, dat niet enkel voor Esperantoprekers interessant is, maar ook voor alle leergierigen. Hoe kan men op een efficiënte en boeiende wijze een nieuwe taal aanleren? In het Esperanto klinkt het zo: Neŭroscienco kaj lingvolernado: kio estas la plej bona maniero por lerni novan lingvon?

KORTRIJK- Koninklijke Esperantogroep La Konkordo

www.esperanto-kortrijk.info

Bijeenkomsten in het Groeningeheim, Passionistenlaan 1 te Kortrijk elke vierde dinsdag van de maand van 19.30 uur tot 21.30 uur. Indien de vierde dinsdag een feestdag is, dan op de derde dinsdag. **Contact via e-mail:** piet.glorieux@gmail.com en esperantokortrijk@hotmail.com

Zondag 19 april – Tago de la Flandraj Ardenoj – een hele dag wandelen – of een halve dag als je dat verkiest – in de prachtige Vlaamse Ardennen tijdens het mooiste seizoen. Van 9 uur tot 17 uur. Meer info op www.esperanto-kortrijk.info of bij Piet Glorieux, piet.glorieux@gmail.com

KORTEMARK – antenne van La Konkordo Kortrijk

Elke maandag van 19 uur tot 21 uur in de De Stoasje - Stationshub, Stationsplein 2: basiscursus Esperanto, begeleiding en info: piet.glorieux@gmail.com.

Bezoek het Fonds Van Biervliet. Iedereen is de eerste en derde donderdag van de maand welkom vanaf 10.30 uur in de stadsbibliotheek van Kortrijk, Leiestraat 30 (aanmelden in de discotheek, kelderverdieping). Gelieve indien mogelijk het bezoek vooraf te melden aan fonds.vanbiervliet@gmail.com. Roland Rotsaert roland.rotsaert@gmail.com 0494 54 32 86 <http://sites.google.com/site/esperantokortrijk/>

LEUVEN-Vespero 3000 www.esperanto3000.be
Bijeenkomsten in het Cultureel Centrum Romaanse Poort, Brusselsestraat 63, 3000 Leuven, tweede woensdag van de maand om 18.45 uur; de lezingen beginnen om 19.00 uur (opgelet: dit is een uur vroeger dan vorig jaar).

Woensdag 11 maart: Les- en voordrachtavond.

Zondag 22 maart 2020: HungaroMania in samenwerking met Esperanto 3000. Dag waarop Hongarije, de Hongaarse taal en de internationale vriendschap centraal staan. Voor meer info: hungaromania.eu

Woensdag 8 april: Les-en voordrachtavond

OOSTENDE -La Konko www.lakonko.be

In Ontmoetingscentrum De Boeie, Kerkstraat 35.

Elke maandag 14.00 uur tot 15.45 uur: Gespreksnamiddag voor gevorderden. Info: gepir.apro@telenet.be.

Elke maandag 16.00 uur tot 17.00 uur: Esperantocursus voor beginners met Anne Brabant, uitgezonderd 24 februari. Info: anne.brabant@telenet.be

Maandag 6 januari om 15.00 uur: Algemene vergadering met nieuwjaarsviering in cafetaria OC De Boeie, Kerkstraat 35.

Maandag 30 maart om 17.00 uur: Bestuursvergadering.

Meer info Flory Witdoeck, flory2@witdoeck.be, 059 70 29 14

PEER- Limburga Esperanto Asocio

www.esperanto.be/limburg

De Limburgse Esperanto Vereniging (LEV) organiseert activiteiten in het Cultuurcentrum 't Poorthuis, Zuidervest 2A Peer. Info: henri.schutters@skynet.be

Donderdag 26 maart: TEJO: de organisatie van het IJK (Joop Kieft of Frank van Hertrooij)

Donderdag 30 april: Spel: de grote reis (Lode Van de Velde)

Elke woensdag van 9.30 uur tot 11.30 uur: In BICC Cultuurcentrum 't Poorthuis: basiscursus Esperanto, begeleiding: Henri Schutters.

VERDAJ SKOLTOJ

www.verdajskoltoj.net

De Verdaj Skoltoj (Groene Scouts) bieden scouting zonder grenzen in het Esperanto aan. Deelnemers vanaf 12 jaar, ze komen uit Brussel, Vlaanderen, Wallonië, Frankrijk, Nederland, Luxemburg, Duitsland en soms zelfs van verder! We komen 6 tot 7 weekends per jaar samen en organiseren een kamp van één week in de zomer. Iedereen is welkom, het eerste weekend is gratis! Voor kennis van het Esperanto is niet noodzakelijk.

De Verdaj Skoltoj (Groene Scouts) ofertas Esperantan skoltismon sen limoj. La partoprenantoj, ek de 12 jaraj, venas el Bruselo, Flandrio, Valonio, Francio, Nederlando, Luksemburgo, Germanio kaj kelkfoje eĉ de pli malproksime! Ni renkontiĝas 6 ĝis 7 semajnfinojn dum unu jaro kaj organizas kampadon dum unu semajno en la somero. Ĉiu bonvenas, la unua semajnfino estas senpaga! Komencantoj bonvenas.

PEKO 2020 in Tilff

Van donderdag 30 april tot zondag 3 mei 2020 Sinds 2011 is PEKO DE Esperantobijeenkomst in België: internationaal dankzij de deelname van vele Vlamingen, Walen en Brusselaars en door de Esperantosprekers uit de buurlanden, professioneel georganiseerd, open voor iedereen en met super maaltijden. Zoals voor de vorige PEKO's, bereiden we nu ook een rijkgevoeld programma voor: Esperantocursussen voor beginners en gevorderden, een wandeling, uitstappen, knutselen voor kinderen (en alle anderen), de boekendienst van de Vlaamse Esperantobond... www.verdajskoltoj.net/peko

Pliaj okazaĵoj: www.eventaservo.org

Andere nuttige adressen

Vlaamse Esperantobond / Flandra Esperanto-Ligo

Lange Beeldekensstraat 169, BE- 2060 Antwerpen, tel. 03 234 34 00
info@fel.esperanto.be, www.esperanto.be

Belga Esperanto-Federacio (BEF): Kristin Tytgat, kristin.tytgat@skynet.be

ILEI-Belgio (Esperanto-leraars): Marc Cuffez, Elisabethlaan 295, BE-8400 Oostende, tel.: 0486 36 23 65, flandrio@hotmail.com

Verdaj Skoltoj

p/a Valère Doumont, Rue des Champs, 3 5060 Sambreville, tel.:071 165 395 kaj 0485 517 552; info@verdajskoltoj.net - www.verdajskoltoj.net

Association pour l'Espéranto,

p/a Jean-Pol Sparenberg, Ruelle de Thuin 20, BE-6540 Lobbes, tel.: 0475 27 23 19, jpsparenberg@gmail.com

Esperantista Brusela Grupo vzw (EBG) sekretariejo: p/a Yves De Keyzer, Perkstraat 78, BE-1630 Linkebeek tel.: 0498 04 00 95; sekretario@esperantobruselo.org - www.esperantobruselo.org/nl
Françoise Pellegrin, Eiklaan 14, BE-1640 Sint-Genesius-Rode

Esperanto Nederland, sekretaris, Ineke Emmelkamp, Arubastraat 12, 9715 RW Groningen, tel.: +31 (0)50 5718842
sekretario@esperanto-nederland.nl
www.esperanto-nederland.nl/groepen

Hoofdkantoor van de Esperanto Wereldvereniging/Centra Officejo de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, tel.: +31(0)104 361 044, uea@co.uea.org - www.uea.org

Bestuursleden van FEL

Voorzitter: Ivo Vercammen
Secretaris: Nicky Janssen
Penningmeester: Kevin de Laet
Bestuursleden: Eddy Van den Bosch en Johan Van Eenoo

Contactadressen in Vlaanderen

www.esperanto.be/groepen

ANTWERPEN

Esperanto-Antwerpen, p/a Lange Beeldekensstraat 169, BE-2060 Antwerpen, tel.: 03 234 34 00, esperanto-antwerpen@esperanto.be
La Verda Stelo: Ella Strug (voorzitter)

BRUGGE

Paco kaj justeco, Heidi Goes, Assebroeklaan 2, BE-8310 Brugge, tel.: 050 67 51 78, heidi.goes@gmail.com

GENT

La Progreso, Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, BE-9050 Gentbrugge, tel.: 09 230 16 77, gent@esperanto.be

KALMTHOUT

La Erikejo, Mireille Storms, Douglaslaan 14, BE-2950 Kapellen, tel.: 03 666 83 19, mireillestorms@hotmail.com

KORTRIJK

La Konkordo, Piet Glorieux, Pastoor Blanckestraat 8 bus 0201, BE-8610 Kortemark, tel.: 051 62 39 28, piet.glorieux@gmail.com,
Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, BE-8500 Kortrijk, tel.: 056 20 07 96, esperantokortrijk@hotmail.com

LEUVEN

Esperanto 3000, Ivo Schenkel, Karekietenlaan 14, BE-3010 Kessel-Lo tel.: 016 89 04 80 kaj 0486 39 28 02 ivo.schenkel@telenet.be

LIMBURG

Limburgse Esperantovereniging

Henri Schutters, Panhovenstraat 10, BE-3930 Peer, tel.: 011 63 55 92, henri.schutters@skynet.be

OOSTENDE

La Konko, Anne Brabant, anne.brabant@telenet.be
Marc Cuffez, Elisabethlaan 295, BE-8400 Oostende, tel.: 0486 36 23 65, flandrio@hotmail.com

ROESLARE / TIELT zie KORTRIJK

TIENEN

Esperanto Numismatiek Vereniging (ENA)

Info: Bert Boon, Merelhof 8, BE-3300 Tienen, tel. en fax: 0472 73 48 30 bert.boon@skynet.be

TURNHOUT

Maria Dom, Tuinbouwstraat 14, BE-2300 Turnhout, tel.: 014 41 72 92, de.groot-dom@telenet.be

www.esperanto.be/horizontaal

Giften vanaf 40,00 euro aan FEL komen in aanmerking voor belastingvermindering